

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

Katedra pedagogika

Diplomová práce

Sociálně pedagogické cíle komunitních projektů při práci s menšinami

Social - pedagogical goals of community project concerning minorities

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Lorenzová, Ph.D.

Autor:

Bc. Šárka Foltýnková

Praha 2016

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Jitce Lorenzové, Ph.D. za vedení této diplomové práce, za velkou ochotu a její metodickou i psychickou podporu. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ivaně Štefkové, která mi poskytla detailní informace o službách z. ú. Neposeda. Paní Mgr. Janě Kosové za přijetí a uvedení do tématu komunitní práce Českého západu. Všem obyvatelům Dobré Vody, kteří byli ochotni se mnou hovořit a odpovídat na mé otázky. A také své rodině, která mě podporovala při šetření v terénu i po celou dobu tvorby této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni dne 12. 7. 2016

.....
Bc. Šárka Foltýnková

ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA

Sociálně pedagogické cíle komunitních projektů při práci s menšinami

Klíčová slova: Komunita, komunitní práce, komunitní projekt, menšina, sociálně pedagogické cíle, polostrukturovaný rozhovor, terénní sonda

Tématem diplomové práce jsou komunitní projekty v České republice a jejich sociálně pedagogické cíle. Charakter práce je teoreticko-výzkumný. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy jako komunita, komunitní práce, komunitní projekt, menšina a příklady organizací pracujících s menšinami prostřednictvím komunitních projektů. Výzkumná část je založena na polostrukturovaných rozhovorech v rámci terénní sondy, která perspektivou obyvatel obce vyjadřuje jejich pohled na organizaci Český západ, zapojení obyvatel do realizace komunitních projektů, jaké projekty jsou vysoce významné, jaké dovednosti získali a v jakých situacích vyhledávali služby této organizace do roku 2015. Jejich výpovědi jsou analyzovány a interpretovány vzhledem k jednotlivým cílům této práce. Na základě této sondy bylo zjištěno, že pro informanty bylo nejdůležitější získání zaměstnání. Závěr práce shrnuje informace z polostrukturovaných rozhovorů. Praktickým přínosem je získání autentického hodnocení přímých účastníků komunitních projektů a také osobní seznámení s názorovým spektrem obyvatel malé obce, sociálně vyloučené lokality v České republice.

ABSTRACT AND KEY WORDS

Social - pedagogical goals of community project concerning minorities

Key words: Community, community work, community project, minority, social - pedagogical goals, semi-structured interview, field examine

The theme of this thesis is community projects in the Czech Republic and their socio-pedagogical goals. The nature of work is theoretical work and research. In the theoretical part are defined basic concepts like community, community work, community project, minority and examples of organizations working with minorities through community projects. Research is based on semi-structured interviews within field examine, which introduces a view to Organisation Český západ, public participation in the implementation of community projects, what projects are highly relevant, to the skills acquired and in what situations seek the services of this organization in 2015. Their utterances are analyzed and interpreted in relation to individual objectives of this work. On the basis of this examine it was found that for informants was important to be employed. The conclusion summarizes the information from the interviews. Further value added of this thesis is the authentic assessment of direct participants in community projects and personal acquaintance with the opinion spectrum of the population of a small village, socially excluded locality in the Czech Republic.

Obsah

ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA	4
ABSTRACT AND KEY WORDS	5
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	8
ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. K pojetí komunity	11
1. 1 Pojem komunita v sociální práci	12
2. K pojetí a vývoji komunitní práce	13
2. 1 Vývoj komunitní práce v ČR	15
2. 2 Modely komunitní práce	17
2. 2. 1 Komunitní plánování jako forma participace na procesu rozhodování	18
3. Komunitní projekt jako metoda sociálně pedagogické práce.....	21
3. 1 Obsahy a fáze komunitních projektů	22
3. 2 Cílové skupiny komunitních projektů.....	23
3. 2. 1 Menšiny jako cílové skupiny komunitních projektů.....	23
3. 2. 2 Menšiny a identita.....	24
3. 2. 3 Romská menšina	24
3. 2. 4 Menšina sociálně vyloučená	25
4. Příklady organizací pracujících s menšinami prostřednictvím komunitních projektů.....	27
4. 1 Neposeda z. ú.	27
4. 1. 1 Autobus	28
4. 1. 2 Křižovatka	30
4. 2 Český Západ o. p. s.	35
4. 2. 1 Projekt Za lepší bydlení v Dobré Vodě	36
4. 2. 2 Projekt Návrat do práce - návrat do společnosti	37
4. 2. 3 Pojedme třeba na výlet	38
4. 2. 4 Výbory	39
4. 2. 5 Projekt Komunitní práce v Dobré Vodě a okolí na Toužimsku	40
5. Sociálně pedagogické cíle.....	43
5. 1 Srovnání cílů vybraných komunitních projektů Neposeda a Český západ.....	43
6. Závěr teoretické části	45

EMPIRICKÁ ČÁST	46
7. Terénní sonda: Komunitní projekty v Dobré vodě	46
7. 1 Charakteristika terénního výzkumu	46
7. 2 Zdůvodnění volby terénního výzkumu.....	47
7.3 Cíl sondy	47
7. 4 Výzkumné otázky	48
7. 5 Průběh šetření.....	48
7. 6 Výzkumný vzorek.....	51
7. 7 Etika výzkumu.....	51
7. 8 Metody sběru a zpracování dat.....	52
7. 9 Vyhodnocení a interpretace dat	53
7. 9. 1 Informovanost o organizaci.....	53
7. 9. 2 Míra zapojení.....	59
7. 9. 3 Vysoce významné projekty.....	64
7. 9. 4 Získané dovednosti a znalosti.....	65
7. 9. 5 Potřebnost služeb ČZ.....	70
7. 10 Závěry terénní sondy.....	73
ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	80
SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK	81
SEZNAM PŘÍLOH	82

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČAS - Česká asociace streetwork

ČR – Česká republika

ČZ - organizace Český západ

ESF – Evropský sociální fond

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OP – Operační program

o. p. s. – obecně prospěšná společnost

SAS – Sociálně aktivizační služba

z. ú. – zapsaný ústav

/*/ - osobní či citlivý údaj

ÚVOD

Tato diplomová práce se zaměřuje na uplatnění komunitních projektů při práci s menšinami. Má teoreticko-empirický charakter.

Jak říká Matoušek (2013, s. 266) : *jediná smysluplná interpretace klientovy reality, se kterou by měli pracovníci vždy pracovat, je interpretace klienta. Hlavním pilířem přístupu orientovaného na klienta je předpoklad, že není možné vytvořit objektivní interpretaci klientovy situace. Potřeba zaměřovat se i na objektivní aspekty vyplývá ze společenského závazku sociální práce, je žádoucí a legitimní, ale bez vlastní interpretace klientovy situace není validní.*

Cílem teoretické části je představit komunitní práci, její historii a vývoj této práce v kontextu České republiky, její uplatňování v praxi na příkladech dvou organizací, jejich dílčích projektů a jejich cílů. Jako komunitu si autorka práce definuje skupinu osob se společným problémem, která v rámci komunitního projektu tento problém řeší, jelikož lidská pospolitost má pro člověka zásadní význam. Menšina je pro autorku práce vymezena jako skupina, která je podřízená a má méně kontroly nebo moci nad vlastním životem.

Komunitní práce s menšinami jako metoda sociálně pedagogické práce usměrňuje jevy prostředí působící na člověka a rozvíjí jeho individuální potenciál na maximum.

Komunitní projekty se stávají na základě zahraničních zkušeností v posledních letech i běžnou součástí sociální práce v České republice. Jejich cíle jsou směřovány do různých oblastí: Cíle komunitních projektů jsou stanoveny podle informací o problému, stavu komunity i širšího legislativního a sociálně ekonomického rámce. Cílem je odstranění nebo zmírnění problému (Navrátil, 2001, s. 137). Ve spojení se sociální pedagogikou mají preventivní, edukační, reedukační a resocializační cíle.

Zaměření projektu vyplývá ze skutečných potřeb komunity, může se jednat o projekty vzdělávací, osvětové, ekologické, kulturní, zdravotnické, dopravní, sociálně orientované, multikulturní atd. (Lorenzová in Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 124).

V komunitním plánování v České republice se jedná často o oblasti: Ochrana životního prostředí, tvorba strategických rozvojových plánů obcí, preventivní zdravotnické programy, součinnostní programy prevence kriminality aj.(Vasková, Žežula, 2002, s. 4).

Téma sociálně pedagogických cílů komunitních projektů při práci s menšinami je v této práci zúženo na problematiku sociálního vyloučení, a to zejména romského etnika.

Cílem empirické části je terénní sondou zjistit, jak členové vybrané komunity vidí činnost organizace, která realizuje komunitní projekt v jejich lokalitě, a jaká je míra zapojení informantů do komunitních projektů. Dále autorka práce konkretizuje zjištěné informace o vysoce významných projektech pro informanta nebo jeho rodinu, a jaké dovednosti a znalosti se informanti prostřednictvím účasti v realizovaných komunitních projektech naučili, mapuje, v jakých situacích se informanti obrací na služby organizace.

Autorka práce si téma zvolila na základě zkušenosti v dobrovolnickém programu při práci se sociálně vyloučenými a romskými klienty. Formou terénní sondy chce přiblížit lokální aktivity komunitních projektů Českého západu, prostřednictvím rozhovorů s místními obyvateli sociálně vyloučené lokality, zjistit jejich názory a vyjádření.

Využitelnost této práce je možná jako studijní materiál, který představuje téma menšin v komunitních projektech na základě terénní sondy. Text je vhodný pro sociální pracovníky a další pedagogické nebo nepedagogické pracovníky v organizacích i institucích.

TEORETICKÁ ČÁST

1. K pojetí komunity

Komunita je mnohoznačný termín, pro který existuje mnoho různých definic. I když se jedná se o jednu ze základních kategorií sociologie, je chápána autory Kellerem či Popplem nejednoznačně. Pojem komunita má deskriptivní a hodnotící významy, jedná se jak o myšlenkový konstrukt, tak o popis lokality. Definice autorů Bidle a Bidle považuje za klíčovou schopnost komunity vytvářet a sdílet společné hodnoty: *„Komunita je jakékoliv vnímání společného „dobra“, které může být mezi občany vytvořeno. Komunita je něco, čeho se dá dosáhnout úsilím občanů, ne něco daného např. geografickými podmínkami. Komunita není statická, mění se výsledkem zkušeností nebo cíleným úsilím. Může se dokonce měnit na základě problémů, kterými jsou občané osloveni“*. Bauman uvádí: *„Komunita je skupina, v níž jsou faktory lidí sjednocující silnější a důležitější než vše, co by je mohlo oddělovat; rozdíl mezi jejími příslušníky jsou ve srovnání s jejich esenciální – člověk by skoro řekl až vše pohlcující – podobností jen nevýznamné a podružné. O komunitě se uvažuje jako o přirozené jednotě“* (Příhodová, 2004, s. 44-48).

Dle českého encyklopedického slovníku je komunita definována **sociologicky**, což znamená, že se jedná o osoby žijící v určitém teritoriálním prostoru, kde vytvářejí každodenní aktivity a obvykle tvoří autonomní jednotku. **Psychologická definice** označuje komunitu odstraněním vztahů nadřazenosti a podřazenosti v určité formě organizace, takto je možné dosahovat spolupráce a komunikace snadněji (Hartl, 1997, s. 24).

Keller (1996) v popisu vývoje komunit uvádí posloupnost typů komunit:

- 1) od soběstačných, mocensky nezávislých
- 2) soběstačných, ale mocensky závislých
- 3) přes komunitu nesoběstačnou, ale s možností uspokojovat všechny potřeby
- 4) posledním vývojovým typem je komunita podobně smýšlejících osob, v níž není podmínkou lokální blízkost členů.

Keller (1996) vysvětluje nejednotnost pojmu historickým užíváním, kdy se pojem a jeho význam proměňoval. V 19. století pojem komunita označoval **vesnické obyvatelstvo**, ve smyslu tradičního společenství. Následně se empirická sociologie zaměřuje na komunitu **ve**

městě a řešení problémů spojených s urbanizací. **Masová společnost** hledá komunitu ve skupinách duchovně spřízněných osob, bez lokální příslušnosti.

Podle Willmonta existují tři kategorie vymezení komunity:

- 1) Komunita definovaná lokalitou, teritoriem.
- 2) Komunita zájmů.
- 3) Komunita složená z lidí, které spojují společné podmínky nebo problém. (Příhodová, 2004, s. 47).

1. 1 Pojem komunita v sociální práci

Musil na základě prací Poppla, Willmonta a Hadleye shrnuje významy používání termínu komunita sociálními pracovníky. Označování jsou ti, kteří sdílejí znevýhodnění, jde o kategorii znevýhodněných nebo kategorii klientů (Příhodová, 2004, s. 50-51).

Sociální práce považuje za komunitu spíše souhrn lidí, kteří mají společnou některou charakteristiku. Nepočítá předem s již existujícím pocitem komunity, pocity sounáležitosti a projevy solidarity. Jejím cílem je tyto jevy mobilizovat. Jedním z cílů je i podpora a rozvoj již existujících komunit, ve kterých budou moci obyvatelé lépe naplňovat své potřeby. Kompetentní komunita je chápána jednak jako cíl komunitní práce, jednak jako prostředek, zdroj, strategie řešení samotných problémů (Příhodová, 2004, s. 51).

2. K pojetí a vývoji komunitní práce

Za zakladatele práce s komunitou je považován vikář anglikánské církve Samuel. A. Barnett, který byl nespokojen s neschopností Charity Organisation Societies řešit životní a pracovní podmínky chudých. Tvrdil, že poskytovatelé pomoci by měli sami zažít, jaké problémy s sebou chudoba přináší. Přišel s myšlenkou založit v chudinských oblastech tzv. settlementy, jež by obyvatelům nabízely vzdělávací a rekreační příležitosti a bojovaly tak proti chudobě. Byl inspirován prací oxfordského studenta Arnolda Toynbeeho a v roce 1884 spolu s několika univerzitními studenty založil settlement Toynbee Hall. Začali organizovat vzájemnou pomoc mezi samotnými členy komunity, poté co začali objevovat spontánní snahy obyvatel zapojit se do činnosti (Popple, 1995 in Matoušek, 2013, s. 311).

Hnutí settlementů, v češtině se používá překlad „hnutí usazování“, se rozvíjela v Británii, poté se začala objevovat podobná centra v USA i v Evropě. Nejdříve vznikla Asociace komunitních center, následně v roce 1955 vznikla Národní asociace sociálních pracovníků (NASW). Od 60. let byla teorie a praxe komunitní práce ovlivňována dvěma makro teoriemi společnosti, které jsou označovány jako pluralismus a radikalismu (či socialismus). **Pluralistický model** využívá myšlenku občanské společnosti. Jeho cílem je zejména podpora a rozvoj svépomoci a zlepšování poskytovaných služeb. **Radikální model** zdůrazňuje dosažení strukturální změny. Cílem je zmírňování nerovnosti a emancipace, participace je vnímána jako podílení se na výkonu moci. Vliv na komunitní práci mají i myšlenky **komunitarismu**, jehož východiskem je idea participace na společné kultuře, pospolitě zakotvení individuálního jednání. V druhé polovině 70. let dochází ke změnám, kdy podpora mohutných národních projektů přechází k samosprávním - komunitním projektům realizovaných nadacemi i neziskovými organizacemi. Zároveň se posiluje dobrovolnictví a individuální i firemní dárcovství, které snižuje náklady státu na zdravotní i sociální služby (Matoušek, 2013, s. 310 – 312).

Vznikem nového sociologického myšlení se začaly objevovat výroky, že potvrzováním výskytu duševních onemocnění psychiatry, je odváděna pozornost od sociálních situací, jež jsou prvotní příčinou chování mimo normu. Rozvoj solidarity s osobami v sociálně nepodnětném prostředí, bez dostatečných finančních prostředků, s nízkým vzděláním a nezaměstnaných vedlo k vytvoření **konceptu pozitivního duševního zdraví**, umožňujícího osobní rozvoj a naplnění života. Zájem pracovníků se zaměřil na zjišťování fungování rodiny, školy, sociálních agentur, soudů a celého socioekonomického systému.

V 80. letech řešením vztahu mezi „státem a ulicí“ dochází k využívání sociální analýzy, která vede k **holistickému pojetí** komunitní práce realizované komunitními pracovníky. Důraz je kladen na řešení otázek stupně vzdělání, třídních, rasových, tělesných, duševních, generačních i genderových nerovnosti a otázek sexuální orientace. V 90. letech je komunitní práce již součástí sociálních služeb, které jsou zacílené na předcházení nebo usměrňování nedostatků v sociálních vztazích (Hartl, 1997, s. 28-31).

Definice vztahujících se ke komunitní práci je mnoho, autorka práce za zásadní považuje tři dimenze, které chápou komunitní práci jako metodu, jako přístup i jako projekt:

- **Metoda**, která se používá pro řešení problémů a navození změny v místním společenství. Vztahuje problémy jedinců a skupin ke zdrojům a možnostem místní komunity. Zapojuje do řešení problému, do rozhodování i života komunity její občany stejně tak jako místní organizace a instituce. Vede k přerozdělení a sdílení zdrojů, odpovědnosti a kompetence, tedy rozšiřuje možnosti lidí ovlivnit to, co se s nimi děje (Autorský kolektiv, 1997, s. 175).
- **Přístup k lidem**, proces – jak lidi aktivizovat, aby se sami postarali o řešení problému. Hlavním náhledem je, že individuální problém není jen jedince, má ho více lidí, a pokud se dají dohromady, bude snazší ho řešit. Komunitní práce má tendenci nevidět problémy jako individuální, ale v jejich společenském kontextu (Autorský kolektiv, 1997, s.175).
- **Projekt**, jak vyřešit určitý konkrétní problém. Je to způsob jak se dostat z nežádoucí situace do situace žádoucí. Ne každý problém je touto metodou řešitelný, musí to být problém, kterým žije určitá skupina lidí. Lidé musí cítit, že chtějí změnu, zároveň musí existovat možnosti, aby se něco změnit dalo. Komunitní práce se chápe jako způsob jak aktivizovat lidi a jak vyřešit konkrétní problém (Autorský kolektiv, 1997, s. 175).

Tato práce se nejvíce opírá tvrzení, že každá komunitní práce je založena na předpokladu, že lidská pospolitost má pro člověka zásadní význam. Pojmem komunita označujeme nejenom místo, kde žije určitá skupina lidí, ale také určitou instituci (výrobní závod, školu, občanské sdružení). Komunitu může vytvořit jakákoliv skupina spojená společným problémem. Z tohoto hlediska lze za komunitu považovat i skupinu lidí, které spojuje příbuzenství s osobami trpícími Parkinsonovou chorobou či s osobami závislými na alkoholu (Hartl, 1997, s. 69).

2. 1 Vývoj komunitní práce v ČR

Od roku 1990 došlo k obnovení vysokoškolského pojetí vzdělávání v sociální práci a komunitní práce byla zařazena do minimálních standardů vzdělávání jako jedna z metod sociální práce. V roce 1995 založili Zuzana Havrdová, Jan Šikl a Martin Hajný první komunitní centrum Cheiron T, o. p. s. v Táboře se zaměřením na rizikovou mládež. Sri Kumar Vishwanathan a Hana Žurovcová začali v Ostravě při práci s chudými romskými rodinami postiženými povodněmi v roce 1997 pracovat metodou komunitní práce, používali principů participace a zplnomocňování. Nezisková organizace Vzájemné soužití o. p. s. byla založena v roce 1998, její činnost je zaměřena na podporu romské komunity v ČR a budování mostů mezi Romy a majoritou, zakladatelem byl pan Vishwanathan. V roce 2011 došlo k vyvrcholení problematického soužití Romů s majoritou ve Šluknovském výběžku, které se projevilo násilným konfliktem, následovaným demonstracemi. Tyto situace přispěly ke zvýšení zájmu o komunitní práci. V roce 2013 byla vydána kniha „*Mít život ve svých rukou*“, která představuje zkušenosti organizací Cheiron a Českého západu (v Dobré Vodě). V předchozím roce se v Dobré Vodě konal akreditovaný kurz u MPSV ČR „*Komunitní práce: jak efektivně pracovat v sociálně vyloučených lokalitách*“ (Havrdová, 2015, s. 9-10, Český západ 1, 2012).

Vedle sociální práce se komunitní přístupy začaly prosazovat také v **sociální pedagogice**, zejména na poli komunitního vzdělávání a komunitní školy. Komunitní vzdělávání lze podle Lorenzové (in Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 137) chápat v několika souvislostech.

V souvislosti se vzděláváním členů komunity, kteří mají zájem aktivně přispívat k řešení problémů komunity a jsou komunitou kladně přijímáni. Mohou se z nich stát spolupracovníci komunitního pracovníka. V rovině vzdělávání celé komunity např. prostřednictvím osvětových a vzdělávacích akcí. V kurzech komunitní práce, výcvikových či terapeutických kurzech jako přípravu komunitních pracovníků. Získáváním znalostí, postojů, dovedností a zkušeností spjatými se životem v komunitě se komunitní vzdělávání podílí na formování identity jedince jako člena konkrétní komunity. V rámci zapojení členů komunity do komunitních projektů a akcí probíhají procesy učení, v první řadě sociálního učení ve spojení se sociálními dovednostmi, které si lze osvojovat nebo rozvíjet např. při vyjednávání, řešení konfliktů, kooperativních činnostech. Členové komunity získávají nové informace a zkušenosti. Zapojením a činností člena v komunitních aktivitách se jedinec individualizuje a

zároveň integruje do života komunity. Součástí komunitního vzdělávání je výchova k občanství, k aktivní participaci na řešení problémů, převzetí odpovědnosti je prostředkem výchovy k partnerství a toleranci. Všechny vztahy a souvislosti je **komunitní vzdělávání** metodou rozvoje komunity i každého jejího člena. Dochází tím k podněcování žádoucích změn postojů, preferencí a zájmů členů komunity (Lorenzová in Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 137-140).

S pojmem komunitní vzdělávání souvisí i komunitní škola, ke které se vztahuje více obsahů. Toto téma podrobně zpracovává ve své diplomové práci Neumannová (2015) a k tomuto tématu mimo jiné uvádí, že v komunitních školách nejde primárně o společný model výuky nebo vzdělávacího program, jak je tomu u tradičních alternativních škol, ale o společnou filozofii školy (Šubrtová, 2006, s. 35). Vyznačují se určitou dynamičností a flexibilitou v realizaci konceptu školy, avšak přebírají i ideové proudy klasické reformní pedagogiky, především silné zapojení rodičů v rámci mimoškolní výuky. Také odmítání honby za studijními výsledky a odmítání konkurenčního napětí mezi žáky. Do tohoto konceptu pedagogiky ještě patří časté využívání mimoškolního prostředí pro vzdělávací účely, flexibilní seskupování dětí ve výuce a omezení frontální výuky a v neposlední řadě odstraňování hranic mezi vzdělávacími předměty a uplatňování projektové výuky (Průcha, 2012, s. 30-31). Jedním ze zastřešujících vymezení je pochopení významu školy. Komunitní školy jsou chápány „... jako centrum komunity, vzdělávací, společenské, kulturní, které svůj potenciál (intelektuálně-duchovní, sociálně aktivizační, preventivní, ale i materiální) směřuje k rozvoji celé komunity.“ (Lorenzová a Pávková, 2013, s. 190). Moderní ideu místa školy v komunitě a praktické fungování takto pojaté komunitní školy lze popsat slovy Matouška (2008a, s. 260): „*Jedná se o nové, moderní pochopení místa školy v komunitě – dopoledne se v takové škole učí žáci, odpoledne a večer slouží komunitě k setkávání různých zájmových skupin, k realizaci vzdělávacích kurzů pro místní obyvatele a k dalším, např. kulturním akcím pro veřejnost. Toto pojetí školy je u nás zatím velmi neobvyklé a naráží na administrativní překážky i osobní rezistenci učitelského personálu. Vychází však z logické myšlenky propojení školy s místní komunitou, a tak i přes opatrné začátky v našich podmínkách má naději na úspěch.*“

Podle Gojové (2006) není zcela jasné samotné ukotvení komunitní práce. Jsou možné tři pohledy na vztah komunitní a sociální práce. První z nich považuje komunitní práci za metodu a filozofickou koncepci, která je vystavěna na jiném filozofickém a politickém světovém názoru než sociální práce. Druhý pohled připouští, že obě mohou být částmi

stejného systému sociálních služeb, ale mají rozdílnou filozofickou orientaci a rozdílnou praxi. Třetí přístup považuje komunitní práci za metodu sociální práce. V českých podmínkách je komunitní práce nejčastěji pojímána jako metoda sociální práce (Gojová, 2006, s. 99).

Z analýzy vývoje komunitní práce v České republice po roce 1990 byly stanoveny čtyři hlavní oblasti využívání komunitní práce, které stojí na rozdílných teoretických základech:

- 1) **Projekt komunitního plánování** – je realizován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, vychází z procesu decentralizace a omezování nákladů na sociální výdaje. Pracuje s koncepty partnerství a participace uživatelů služeb. Předpokládá zefektivnění výdajů na sociální služby a mobilizaci solidárního a svépomocného chování na lokální úrovni.
- 2) Činnost sítě **Center pro komunitní práci** – orientace především na oblast zapojování veřejnosti do strategického plánování regionálního rozvoje a na projekty komunitního organizování. Strategické plánování vychází z teze, že lidé by měli mít možnost ovlivnit rozhodování o tom, co se bude v budoucnu v prostoru jejich života odehrávat. Komunitní organizování je vymezeno jako metoda rozvoje komunity, jako vytváření příležitostí pro řešení problémů místními občany. Princip komunitního organizování byl v České republice použit při tvorbě koalic neziskových organizací.
- 3) **Komunitní projekty** nestátních neziskových organizací – soustředí se především na integraci a emancipaci romské komunity. Nejvýznamněji vychází z ekologických přístupů, využívají behaviorální teorie a aplikace cílově orientovaného přístupu. Používají koncepty participace a zplnomocnění. V některých aktivitách se jako jediné ve svých přístupech přibližují radikálním přístupům v komunitní práci.
- 4) Sociální či komunitní ekonomika neboli **komunitní podnikání** – tento termín používá Nadace pro rozvoj občanské společnosti (Gojová 2006, s. 100-101).

2. 2 Modely komunitní práce

Vlivná kniha 50. let 20. století o komunitní práci byla napsána Murrayem Roosem, který komunitní práci označoval jako práci v sousedství a interagenturní práci. V roce 1959 Eileen Younghusbandová definovala komunitní práci jako jednu z metod sociální práce, její

práce byla jedním z prvních pokusů o legitimizaci komunitní práce v oblasti sociální práce ve Velké Británii (Matoušek, 2013, s. 310-311).

V 60. letech přišel Rothman s prvním pokusem o rozdělení komunitní práce na tři modely:

- 1) Lokální rozvoj či rozvoj komunity.
- 2) Sociální plánování.
- 3) Sociální akce.

Komunitní práce je v obecném shrnutí intervence, která usiluje o řešení problémů přesahujících jednotlivce. Toto řešení probíhá přes aktivizaci a participaci komunity. Komunita se prostřednictvím aktivizace mění a tím se stává nástrojem při řešení problému (Matoušek, 2013, s. 311).

V komunitní práci se vyvíjelo mnoho modelů, například jak zmiňuje Navrátil (2001, s. 134) Popple uvádí osm modelů: rozvoj komunity, komunitní akce, komunitní péče, komunitní organizace, sociální či komunitní plánování, komunitní vzdělávání, feministická komunitní práce a antirasistická komunitní práce.

V české praxi lze sledovat zejména tři modely využívání komunitní práce:

- 1) Komunitní plánování, které je rozvíjeno především aktivitami Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a dalších orgánů státní správy a samosprávy.
- 2) Aktivity center pro komunitní práci.
- 3) Komunitní projekty nestátních neziskových organizací (Gojová, 2006, s. 100-101).

2. 2. 1 Komunitní plánování jako forma participace na procesu rozhodování

Pojem komunitní plánování je někdy nazýván sociální plánování (Matoušek, 2013, s. 313), jedná se o „*metodu, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály, pro různé oblasti veřejného života na úrovni, obce i kraje a výrazně posiluje principy zastupitelské demokracie*“ (Kolektiv autorů, 2007 in Sedláková, 2008, s. 24), metoda je vyvozována rozdílně podle jednotlivých autorů.

Jedná se tedy i o strategický **nástroj**, kterým se zjišťují potřeby ve zvolené oblasti a následně se uspokojují. Zároveň je to **proces**, při kterém vzniká komunitní plán. Obvykle je plán střednědobý, jeho plnění probíhá ve 3 -5 letech. Umožnění svobodného rozhodování o důležitých otázkách, přijetí usnesení na základě potřeb a vůle obyvatel regionu, plánovaná řešení a kroky, co přinesou nejlepší využití dostupných zdrojů, jsou hlavní **cíle** komunitního plánování (Sedláková, 2008, s. 25).

Mnoho autorů se shoduje (Matoušek, 2013; Sedláková, 2008; Vasková, Žežula, 2002), že základním pojmem v komunitním plánování je **participace lidí** na veřejném životě města, obce. Hlavní cíle v sociální oblasti jsou:

- 1) Posilování sociální soudržnosti komunity
- 2) Podpora sociálního začleňování jednotlivců a skupin
- 3) Prevence před sociálním vyloučením

V České republice jsou účastníky přípravy plánu: **zadavatel** (kraj, obec); **poskytovatel** (fyzická osoba, NNO, organizace zřízená obcí, krajem nebo státem); **uživatel** (člověk v nepříznivé sociální situaci, kterému jsou služby určeny) a **veřejnost**. (Vasková, Žežula, 2002). V sociálních službách je cílem zajistit dostupné a kvalitní sociální služby, s ohledem na zdroje, které jsou dostupné. (Sedláková, 2008, s. 35).

Jak Zatloukal (2008) uvádí, při procesu komunitního plánování se používá následné rozlišování zdrojů, které dělí na čtyři hlavní kategorie:

- 1) **Lidské zdroje** – zaujetí jednotlivců i skupin, vedení databáze spolupracovníků i občanů, pravidelné informování o průběhu plánování a aktivizace klíčových osob do procesu komunitního plánování.
- 2) **Finanční a materiální zdroje** – grantové schéma, vlastní rozpočet, konzultace s odborníky, zjištění zdrojů z kraje, MPSV či strukturálních fondů EU.
- 3) **Informační zdroje** – efektivní informování a získávání zpětné vazby, jak od občanů, tak od poskytovatelů, ideální je vytvoření webové stránky s aktualizovanými informacemi o komunitním plánování (Zatloukal, 2008, s. 56 – 59).

Banks vychází z termínu komunitní praxe, do které zahrnuje veškeré činnosti týkající se stimulace a posilování komunity – zájmů příslušníků komunit s využitím metod komunitní sociální práce. Rozděluje komunitní praxi na tři roviny:

- 1) **Mikroúroveň** jako praxi bezprostředně se členy komunity ve smyslu místního společenství. Řadí sem komunitní rozvoj, komunitní akci, komunitní vzdělávání, komunitní organizování a posilování potenciálů členů komunity.
- 2) **Mezouroveň** jako praxi zaměřenou na organizace nebo interorganizační praxi. Jedná se o rozvoj služeb a jejich dosah, komunitní spolupráci, obnovu místních vazeb, lokální politiku, komunitní plánování – i zde předpokládá přímou účast členů komunity.
- 3) **Makroúroveň** jako činnosti na celospolečenské, obdobně celoevropské, úrovni jako je modifikace či změna sociálních institucí, vládní politiky, programů sociálního státu, vzdělávání, právních předpisů apod. (Matoušek, 2013, s. 313).

Naproti tomu Brueggemann definuje pojem makrosociální práce jako činnosti pomáhající lidem řešit sociální problémy a provádět sociální změny na úrovni komunitní, organizační, celospolečenské a globální (Matoušek, 2013, s. 313).

Komunitní plánování je cyklický proces a má nejčastěji tyto fáze – přípravná, analytická, fáze plánování, implementace plánu, evaluace (Zatloukal, 2008). V České republice se jedná často o oblasti: Ochrana životního prostředí, tvorba strategických rozvojových plánů obcí, preventivní zdravotnické programy, součinnostní programy prevence kriminality aj. Plán je výsledkem vyjednávání mezi všemi účastníky procesu. Jeho naplňování probíhá v rámci širokého partnerství v komunitě. Vztahuje se k místním podmínkám a potřebám. Stanoví krátkodobé i dlouhodobé cíle a priority rozvoje sociálních služeb. Z hlediska aktivit zahrnuje všechny veřejné, soukromé i dobrovolné subjekty, které směřují k naplnění vytyčených cílů. Je v něm obsažen systém, který sleduje a hodnotí postup a průběžné podávání zpráv veřejnosti (Vasková, Žežula, 2002).

3. Komunitní projekt jako metoda sociálně pedagogické práce

Sociální pedagogika, jako speciální pedagogická disciplína s poněkud zvláštním charakterem, a tím je transdisciplinárnost. I když dominuje vztah k sociologii, nejde pouze o interdisciplinárnost. Má výrazně integrující charakter. Z pohledu životní praxe soustřeďuje a dále rozvíjí teoretické poznatky pedagogických, společenských, ale i dalších vědních disciplín. Zaměřuje se na každodenní život jedince, analyzuje jeho životní situace a navozuje takové změny v sociálním prostředí, které napomáhají optimálnímu rozvoji osobnosti a minimalizují rozpor mezi jedincem a společností. Akcentována je sociálně výchovná pomoc ohroženým skupinám dětí a mládeže, výchovně – vzdělávací práce s marginálními skupinami (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 12).

V České republice se komunitní práce realizuje především při tvorbě koalic neziskových organizací, při kterých nabízí facilitaci, metodická i organizační pomoc síť Center pro komunitní práci. Nestátními neziskovými organizacemi jsou uskutečňovány projekty komunitního rozvoje, především v sociálně vyloučených lokalitách, které vycházejí z pokusů aplikovat komunitní práci při řešení problémů sociální exkluze. Komunitní pracovníci navrhují projekty podle informací o problémech, stavech komunity i širšího legislativního a sociálně ekonomického rámce. Cílem projektu má být odstranění nebo zmírnění problému. V projektu komunitní pracovník identifikuje problémy lokality, cíle projektu, zdroje, které budou při jeho realizaci využity, a konkretizuje prováděcí plán. Příklady komunitních projektů a nestátních organizací jsou uvedeny v další kapitole této práce.

Komunitní projekt může být veden formou modelu direktivní či nedirektivní komunitní práce. Direktivní práce je vedena vedoucími, či oficiálními představiteli, úkoly jsou delegovány a aktivní účast v projektu je omezována vedoucími na malé skupiny či výbory. Autorka práce se více přiklání k vedení projektů nedirektivní formou, což je postup, jak odstranit nebo zmírnit problém, který je komunitou jako problém identifikován. Členové komunity jsou zapojeni do rozhodnutí i aktivit, ohledně projektu, který je na základě potřeb komunity přijat za vlastní, sami vytváří plán a společně ho naplňují (Navrátil, 2001).

Komunitní práci s romskou komunitou se ve své publikaci zabývá Leida Schuringa (2007). Podle této autorky je hlavním cílem mobilizace a zplnomocnění komunity. Každý problém není komunitní metodou řešitelný, protože ne všechna témata jsou vhodná ke splnění hlavního cíle. Můžeme rozlišit **sociální problémy a sociální témata**:

Problémy jsou věci, které vnější pozorovatel může označit za špatné. Ale ne každý v komunitě s tím může souhlasit. Lidé potřebují problém cítit silně, pro ně to bude téma. Musí to být něco, co lidé cítí dostatečně silně, pro co jsou ochotni pracovat, aby se to změnilo. Proto témata jsou problémy, které lidé pocítují silně a chtějí s nimi něco dělat. Ale aby to bylo dobré téma, problém musí mít řešení, kterého se dá dosáhnout společnou prací (Kahn, 1982 in Schuringa, 2007, s. 60).

3. 1 Obsahy a fáze komunitních projektů

Projekt je vyústěním **fáze plánování** jako jedné z fází procesu komunitní práce. Dobrý projekt obsahuje:

- 1) Informace o jeho realizátorovi.
- 2) Formulaci problému nebo potřeby.
- 3) Cíle projektu, konkrétní a měřitelné.
- 4) Cílovou skupinu.
- 5) Popis projektu – popis aktivit, jejich harmonogram a personální plán.
- 5) Spolupracující organizace.
- 6) Způsob vyhodnocení a dokumentování.
- 7) Rozpočet, včetně informací o plánovaném financování projektu (Matoušek, 2008a, s. 264).

Ve **fázi realizace** je komunikace a plánování aktivit zásadním obsahem. Komunikací se myslí nejen uvnitř pracovního týmu a komunity, ale také je nutné se věnovat vztahům s veřejností. Dobré vztahy ovlivňují samotnou realizaci projektu a pomáhají při vyhledávání aktivních participantů. Další oblastí realizace je získávání finančních zdrojů, v této oblasti je veřejnost klíčovým partnerem, pomáhá se zodpovídáním otázek, kdo současné aktivity bude dělat v budoucích letech a kdo je finančně podpoří. Zásadní nároky jsou tedy kladeny na profesionály v realizačním týmu a jejich schopnosti organizace práce a komunikační dovednosti (Matoušek, 2008a, s. 265).

Fáze vyhodnocení je komplexní proces zahrnující všechny zájmové skupiny. Při pokračování projektu je nutné každý končící – ukončený projekt vyhodnotit, nestačí pouze komunikace s cílovou skupinou, je vhodné mapovat nebo analyzovat potřeby i dárců, místní správy a např. občanů. Rozeznáváme tři hlavní přístupy k vyhodnocování:

- 1) Vědecký přístup. Pracuje s hypotézami, závislou a nezávislou proměnnou. Nevýhodou je obtížná průkaznost zjištění.
- 2) Přístup zaměřený na rozvoj organizace. Cílem je zlepšování organizace, která činnost realizuje, nikoli vlastní činnost.
- 3) Přístup zaměřený na uživatele a komunitu (Matoušek, 2008a, s. 265).

Hodnocení je nejvíce zanedbávanou fází u komunitně orientovaných projektů. Chybí vhodná metodologie přiměřená místním podmínkám, také čas a finanční prostředky. Dobře zvládnuté vyhodnocení pomáhá dalšímu plánování, publicitě a financování projektu (Matoušek, 2008a, s. 266).

3. 2 Cílové skupiny komunitních projektů

Cílovými skupinami komunitních projektů jsou různorodé skupiny, v této práci pojaté jako menšiny. Jsou jimi děti a mládež, mladí dospělí, rodiny s dětmi, senioři, lidé bez přístřeší a lidé ze sociálně vyloučené lokality, kteří jsou zasaženi nebo ohroženi nepříznivou sociální situací. Vzhledem k zaměření výzkumu diplomové práce se autorka bude věnovat zejména menšinám a sociálně vyloučeným.

3. 2. 1 Menšiny jako cílové skupiny komunitních projektů

Menšina je podle slovníku sociální práce (Matoušek, 2008b, s. 98) *skupina, která se určitým znakem (národností, náboženstvím, jazykem apod.) odlišuje od ostatních občanů státu, a tento znak ji znevýhodňuje v přístupu k významným rozhodnutím i v přístupu ke zdrojům.*

V sociální práci se hovoří o práci s menšinami většinou ve smyslu národnostních, etnických nebo rasových skupin. Avšak pojem menšina se týká i jiných neetnických, nerasových minorit. Je možné některé obecné rysy sociální práce s menšinami aplikovat jak při práci s lidmi rozdílné pleti, národnost, tak při práci s lidmi s postižením, příslušníky „underclass“, bezdomovci, konzumenty nelegálních drog a dalšími. Označení menšiny ve smyslu skupiny, která je početně menší než jiná skupina ve společnosti řada autorů odmítá a

považuje za zjednodušené. Tito autoři poukazují, že termín menšina je označením pro skupinu, která má vůči většině specifické vztahy. Uvádějí, že klíčovým faktorem pro definici menšiny je mocenský vztah. *V tomto duchu definuje Sheaffer menšinu jako „podřízenou skupinu, jejíž příslušníci mají významně méně kontroly nebo moci nad vlastními životy, než mají příslušníci dominantní nebo většinové skupiny* (Navrátil a kolektiv, 1996, s.16).

3. 2. 2 Menšiny a identita

Podle Bittnerové (2005) si identitu různé skupiny v ČR zodpovídají na základě dvou okruhů otázek

1. **Identita jeho místa** ve struktuře české společnosti
2. Identita vnitřního sebepojetí, tj. **identita žitá**, srovnání s normami a fungováním české společnosti.

Na základě různých identit národnostních, etnických a migračních skupin si jednotlivci zodpovídají tyto otázky. Jejich odpovědi souvisí s **identitou deklarovanou**, tedy přihlášení se k určité skupině lidí vědomě, na základě manifestovaných a symbolických aktů. Ty nemusí znamenat pouze vyznání k etnickým kořenům, i když etnicita je majoritní společností stále vnímána jako charakteristika člověka. Vztahy k účasti na životě skupiny, podíl na jejich aktivitách či vztah k institucím, ať jsou považovány za reprezentativní či nikoliv, patří mezi významné projevy a utvrzují člena v reprezentaci skupiny či společenství, kterým se jedinec identifikuje (Bittnerová, Moravcová a kol., 2005, s. 5-12).

3. 2. 3 Romská menšina

Cílovou skupinou komunitních projektů bývá často romská menšina. V poslední době se doporučuje, aby se projekty nezaměřovaly exkluzivně na romské obyvatele, jelikož přibývá lokalit, kde nežijí pouze Romové. Také zařazení osoby do etnického vymezení pojmu Rom je mnoha autory považováno za diskutabilní. Hlavními otázkami jsou podle Říčana (2000, s. 35): *koho považovat za Roma a koho nikoli? Ptáme se tedy: Kdo jsou Romové? Čím se vyznačují? Podle čeho se pozná, kdo je a kdo není Rom? **Romem je přirozeně především ten, kdo se k tomu hlásí.***

Sebeidentifikace si zaslouží upřesnění. Způsob kolektivní sebeidentifikace neznamena, že všichni, kdo vědí, že Romové jsou, se ke svému romství hlásí. Často mohou mít strach, důvody ale detailně neznáme. Rom jako charakteristika připsaná z vnějšku, může být chápána

jako označení osoby, která je tak vnímaná významnou částí svého okolí, obvykle na základě „**typického**“ **vzhledu** (Hirt, Jakoubek eds., 2006, s. 15-17).

Romská komunita netvoří jednotný systém společenství. 1. Mezinárodní romský kongres (IRC) v roce 1971 schválil označení Romové pro 16 kulturních a jazykově výrazně odlišných skupin, které netvoří jednotné vnitřní společenství (Jakoubek, Hirt eds., 2004, 79 - 80). Pro Romy je obtížné najít univerzálně spojující prvky, spíše jde o vzájemně se překrývající podskupiny, které nemají stejné rysy (Bittnerová, 2013, s. 22). Mnozí Romové nevyužívají anonymní tržní mechanismy, do současnosti zůstávají v tradičních sítích rodinných vazeb, které zdroje a talenty nevyužívají v plném potenciálu. Jako jednotlivci si nemohou dovolit akce přesahující rámec širší rodiny (Jakoubek, Hirt eds., 2004, 219). Kolektivismus patří mezi kulturně podmíněné výchovné strategie, patří do nich život v přítomnosti, návyk a potřeba tělesné blízkost, ochota dělit si materiální i finanční prostředky, orientace na změnu místa a prostředí. Díky nim dochází k jiné socializaci dítěte v rodině (Bittnerová, 2013; Jakoubek, Hirt eds., 2004; Navrátil a kol., 2003; Říčan, 2000).

Nejvíce se v literatuře v souvislosti s Romy a jejich podporou objevuje téma dlouhodobé nezaměstnanosti. Ta vede k deprivaci materiální (chudoba), sociální (omezené vztahy s okolím) a psychické (snížení sebevědomí, sebeúcty) (Šimíková, Vašečka a kol., 2004, s. 51).

3. 2. 4 Menšina sociálně vyloučená

V debatách o **sociální exkluzi** se dnešní svět jeví jinak. Rozpadá na dvě části na jádro a okraj, na společnost a okraj. Vzniká tak představa integrovaného celku, který pro své vlastní fungování obětuje některé své potenciální členy a ze svého celku je vyřadí. Struktura společnosti již nepřestavuje hierarchickou pyramidu jako teorii tříd. Je v ní obsaženo pouze jádro a okraj, části jsou od sebe odděleny. Toto umožňují mechanismy, které vytvářejí neprostupnou bariéru jako je uzavírání soukromých území, plánování územního členění měst i působení trhu, kdy infrastruktura jádra je finančně nepřístupná pro členy na okraji. Jádro je spojeno s prací na plný úvazek, jistotou životních osudů, se stabilní rodinou. Lidé na okraji jsou bez práce, jejich životy jsou nejisté, jejich rodiny nefungují (Sedláková in Sirovátka ed. , 2002, s. 29).

Termín **sociální vyloučení** není vykládán jednoznačně, má mnoho interpretací. Poprvé se objevil ve francouzské literatuře v sedmdesátých letech dvacátého století, za jeho autora je označován Lenoir. Definice podle Navrátila a kolektivu (2003) se opírá o model společnosti podle Parsonse a jeho čtyř základních systémů: Demokratický a právní systém, který podporuje občanskou integraci. Pracovní trh, který podporuje ekonomickou integraci. Sociální stát, podporující sociální integraci. Rodinné a komunitní systémy, které přispívají k interpersonální integraci. *Sociální vyloučení může být chápáno jako bariéra, která znemožňuje participovat v některém z nich. V každé z těchto oblastí může být jednotlivec či skupina jednotlivců postižena vyloučením.*

Sociální vyloučení se může projevit:

1. Chudobou a nízkým příjmem.
2. Omezeným přístupem na trh práce.
3. Nízkou mírou sociální podpory, řídkými nebo neexistujícími sociálními sítěmi.
4. Bydlením a životem v kontextu lokality.
5. Vyloučením ze služeb (Navrátil a kol., 2003, s. 33).

Menšina, jak bylo již dříve uvedeno, je dle slovníku sociální práce jako skupina s určitými znaky, odlišnými od majoritních občanů a díky těmto znakům dochází k jejímu znevýhodnění v přístupu k informacím nebo zdrojům (Matoušek, 2008b, s. 98).

Autorka práce rozumí termínu menšina, jako vysvětlení, že se může jednat o podřízenou skupinu, která má **méně kontroly nebo moci** nad vlastními životy, než mají příslušníci většinové skupiny (Sheafer, 1996 in Navrátil a kol., 2003, s. 16). Tyto osoby mohou vykazovat **tělesnou nebo kulturní odlišnost**, a ta je předmětem předsudků většinové skupiny či důvodem mocenské podřízenosti, což vede k jejich **znevýhodňování** (Sirovátka ed., 2002, s. 265).

4. Příklady organizací pracujících s menšinami prostřednictvím komunitních projektů

Autorka práce si vybrala pro názorné příklady sociálně pedagogických cílů komunitních projektů dvě organizace. Jedná se o **Neposeda z. ú.** a **Český západ o. p. s.** . Obě tyto organizace, které se věnují tématům nepříznivé sociální situace, která může vyústit v sociální vyloučení, nabízejí své služby formou terénních programů. Neposeda poskytuje služby v Praze 14, 20 a 21 mladými dospělým, seniorům, osobám bez přístřeší, dětem a mládeži i rodinám s dětmi. Český západ lidem ze sociálně vyloučených lokalit na Toužimsku a Tepelsku. Český západ ve svých materiálech uvádí, že pracuje metodou komunitní práce.

Jak již autorka píše na straně 14, nejvíce se opírá tvrzení, že každá komunitní práce je založena na předpokladu, že lidská pospolitost má pro člověka zásadní význam. Pojmem komunita označujeme nejenom místo, kde žije určitá skupina lidí, ale komunitu může vytvořit jakákoliv skupina spojená společným problémem (Hartl, 1997, s. 69). Menšina je pro autorku podřízená skupina, která má méně kontroly nebo moci nad vlastními životy, než mají příslušníci většinové skupiny (Navrátil a kol., 2003, s. 16).

Dle výše uvedeného tvrzení a na základě písemných informací, které autorka práce o organizacích získala, je patrné, že obě organizace realizují konkrétní komunitní projekty pro menšiny v lokalitě své působnosti. Obě organizace také spolupracují s místními institucemi v lokalitě a je pro ně důležité pravidelné průběžné vzdělávání zaměstnanců.

První organizaci, Neposeda z. ú., si autorka práce zvolila z hlediska zaměření zejména na ohrožené děti a mládež. Druhou organizaci, Český západ o.p.s., vybrala z důvodu práce v oblasti socializace a sociálního začleňování. Naplňování sociálně pedagogických cílů komunitních projektů ji zajímalo i z hlediska komunity a obyvatel žijících v Dobré Vodě. Toto téma je rozpracováno v empirické části této práce.

4. 1 Neposeda z. ú.

Organizace realizuje i jiné projekty a sociální služby, než jsou uváděny v této práci. Popis činnosti zapsaného ústavu Neposeda je v této práci zúžen na projekty Křižovatka a Autobus.

Autorka práce získala od ředitelky Mgr. Ivany Štefkové podrobné materiály k realizaci dvou sociálních služeb Autobus a Křižovatka. Níže uvedené informace čerpají z těchto

dokumentů a z veřejně dostupných výročních zpráv, které má organizace umístěné na svých webových stránkách www.neposeda.org .

Neposeda má **vizi** navazovat na úzkou spolupráci mezi sociálními pracovníky a dalšími pomáhajícími profesionály v nejbližším okolí tak, aby odkazování na návazné služby nebylo pouhým předáváním kontaktů, ale především **skutečným participováním** na řešení klientovy nepříznivé sociální situace.

4. 1. 1 Autobus

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, služby jsou poskytovány formou ambulantní i terénní. Ambulantní forma má zázemí na adrese Baštyřská 67, Praha 14 – Hostavice a terénní forma je poskytována v lokalitě Praha 14 a 21.

Výchozí myšlenku vystihuje projekt Triko (3-KO) = snaha o přirozený **Kontakt** a zdravou **Komunikaci** v zájmu celé **Komunity**. Důraz je kladen na zdravý vývoj místní komunity.

Principem práce je **partnerský přístup** – přistupují k uživatelům služby jako k sobě rovným, předávají jim veškeré informace, které se jich týkají, ptají se na jejich názory, postoje. Usilují o maximální možnou bezpečnost a odbornost poskytovaných služeb. Kladou důraz na **prevenci**.

Poslání: Dospívání je významná životní fáze, která je však spojená s mnoha novými zátěžovými situacemi a výzvami. Autobus usiluje o to, aby dospívající toto komplikované životní období úspěšně zvládli a následně se plnohodnotně zapojili do světa dospělých. Snižuje výskyt rizikového chování u dospívajících, rozvíjí jejich sociální schopnosti a dovednosti, posiluje jejich psychickou odolnost a zvyšuje jejich životní spokojenost.

Cíle projektu jsou:

1. Snižovat výskyt rizikového chování u klientů.
2. Zvyšovat životní spokojenost klientů.
3. Zvyšovat vědomí vlastní účinnosti u klientů.
4. Zvyšovat schopnost klientů využívat sociální oporu.

5. Zvyšovat schopnost klientů vypořádat se účinně se stresem a nepříznivými událostmi.

Cílová skupina jsou děti a mládež od 9 do 26 let, kteří žijí nebo tráví volný čas v lokalitě Praha 21 (Běchovice, Újezd nad Lesy) a Praha 14 (Hostavice, Kyje) a kteří jsou zasaženi či ohroženi nepříznivou sociální situací.

Tato menšina je vymezena:

1. **Věkem** – Služba je určena pro dospívající a mladé lidi od 9 do 26 let, kteří čelí mnoha vývojovým úkolům: Přijetí vlastního těla, fyzických změn, pohlavní zralosti a pohlavní role. Příprava pro partnerský a rodinný život. Proměna vztahu k dospělým, k rodičům a jiným autoritám s cílem dosažení autonomie. Budování schopnosti a dovednosti vytvářet a udržovat vztahy. Získávání kompetence pro sociálně zodpovědné chování v rámci komunity a společnosti. Ujasnění hierarchie hodnot, reflexe a stabilizace vlastního vztahu ke světu a k životu. Získání představy o budoucích prioritách v dospělosti a získání představy o ekonomické nezávislosti.
2. **Místem** – Služba je určena pro dospívající, kteří žijí nebo tráví volný čas v lokalitě Praha 21 (Běchovice, Újezd nad Lesy) a Praha 14 (Hostavice, Kyje). Je cílové skupině dostupná – blízkost autobusové zastávky, terénní forma poskytování. Služba je poskytována v místě bydliště uživatelů, umožňuje jim zůstat v komunitě a podílet se na jejím životě.
3. **Situací** – Služba je určena pro dospívající, kteří jsou zasaženi či ohroženi nepříznivou sociální situací: Obtížná životní událost (např. potíže se zapojením do vrstevnické skupiny, rodinné obtíže, problémy se zvládnutím školy, problémy s volbou povolání a získáváním pracovních návyků aj.). Konfliktní společenské situace (např. konflikty s rodiči, s autoritami, se zákonem). Negativní zkušenosti a rizikové chování (např. užívání návykových látek, šikana).
4. **Další doplňkové charakteristiky cílové skupiny:** Nemohou nebo se nechtějí zapojit do standardních volnočasových aktivit. Vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče. Dávají přednost neproduktivnímu trávení volného času. Dávají přednost trávení volného času mimo rodinu či jinou sociální skupinu. Mají životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů. Nepřicházejí s jasnou zakázkou nebo ji nedovedou či nechtějí definovat tak, jak to vyžadují jiné služby.

Aktivity projektu: Rozšiřování životní příležitosti klientů, zprostředkování kvalifikovaného řešení problému a zmírňování nebezpečí, která jim hrozí. Ty se dále člení na úkony:

1. **Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:** zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity, pracovní výchovná práce s dětmi, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností, zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání.
2. **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:** aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí.
3. **Sociálně terapeutické činnosti:** socioterapie, jejíž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob.
4. **Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:** pomoc při vyřizování běžných záležitostí, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.
5. **Jednorázové akce, výjezdy, zprostředkování doučování.**

Financování projektu: Magistrát hlavního města Prahy, městská část Praha 14, 20 a 21, nadační příspěvky a vlastní zdroje organizace.

4. 1. 2 Křižovatka

Komunitní terénní program Křižovatka vznikl jako samostatně poskytovaná sociální služba v květnu 2012. Svou činností navázal na činnost Nízkoprahového klubu a Terénního programu Autobus s dospívajícími, kteří z těchto služeb „vyrostli“ a stali se mladými dospělými. Mladí dospělí se potýkali především s obtížemi při hledání práce, v rodinných či partnerských vztazích a s tématem nově zakoušené odpovědnosti sama za sebe.

Největším zdrojem inspirace pro zaměstnance byla práce belgických terénních pracovníků, tzv. streetcornerworkerů, v Antverpách. Ti se zaměřují na komunitní práci, usilují o navázání kontaktu a vztahu s cílovými skupinami, chtějí poznat jejich životní situaci a obtíže, podporují je a obnovují komunikaci mezi nimi a jejich okolím (komunitou, sousedstvím). Primárně pracují pro lokalitu (sousedství) a není výjimkou, že pracují s

různými lidmi z různých věkových i potřebných skupin. Věnují se tedy těm, kteří je aktuálně potřebují. Terénní pracovník zde usiluje o to, aby znal svou lokalitu se všemi skupinami, které potřebují sociální službu.

Zahraniční zkušenosti a mezinárodní vývoj sociální práce poukazují na nutnost propojení individuálně a komunitně založené sociální práce v lokalitách, jež doplní nabídku policie, zdravotních služeb a vzdělávacích institucí.

V publikaci *Dobrá praxe*, kterou vydal ČAS v roce 2011, zaujala pracovníky organizace Neposeda sociální práce v podání organizace Trajekt ve venkovských oblastech maastrichtského regionu, která vychází z předpokladu, „že mladí lidé na venkově mají omezený přístup ke všem zdrojům, informačními počínaje, materiálními konče“ (Hanzlová, Zatloukalová, 2011, s. 95). Pracovníci viděli shodu lokality okrajové části Prahy, ve které působí, často připomínající typem zástavby i dostupností služeb právě venkovské oblasti.

Teprve v roce 2013 byl program Křižovatka zařazen do sítě podporovaných sociálních služeb. Mohl se začít plnohodnotně rozvíjet a zahájit práci se všemi potřebnými cílovými skupinami. Služba je aktuálně poskytována ve třech lokalitách, a to v Praze 14, 20 i 21. Aktuálně ji zajišťují 4 terénní sociální pracovníci.

Posláním komunitního terénního programu Křižovatka je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu jedinců, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci. Poskytovat informace, odbornou pomoc a podporu. Snižovat dopady sociálně negativních jevů na život v lokalitě. Vyhledávat osoby ohrožené sociálním vyloučením, motivovat je k aktivnímu řešení své situace a k včasnému využití návazných služeb. Identifikovat rizikové situace v rámci lokality a řešit je ve spolupráci s partnery.

Cíle projektu jsou:

1. Klienti mají dostatek informací a schopností k samostatnému řešení zátěžových situací.
2. Klienti ovládají více pozitivních způsobů zvládnání zátěžových situací a dále je rozšiřují.
3. Klienti se necítí osamělí, jednájí aktivně a jsou schopni vyhledat si sociální oporu.
4. Klienti se orientují v nabídce dostupného ubytování, jsou schopni si ho zajistit.

5. Klienti znají výši svých dluhů a mají základní informace o tom, jak řešit svoji dluhovou situaci.
6. Klienti jsou schopni orientovat se v nabídce na trhu práce, zaměstnání si aktivně hledají a vědí, jak si práci udržet.
7. Klienti jsou schopni hájit své zájmy v lokalitě, aktivně se zajímají o dění v ní a podílí se na něm.
8. Klienti a okolní společnost se vzájemně respektují a tolerují.

Cílovou skupinu projektu jsou dospělými jedinci, kteří :

1. jsou starší 19 let;
2. žijí nebo tráví volný čas v lokalitě Prahy 14, Prahy 20 a Prahy 21;
3. jsou zasaženi nebo ohroženi nepříznivou sociální situací, a to nejčastěji v podobě:
 - aktuálně prožívané zátěžové situace,
 - intenzivně prožívaného pocitu samoty,
 - nezaměstnanosti,
 - nevyřešené bytové problematiky,
 - nevyřešené dluhové problematiky,
 - vyloučení ze života v lokalitě,
 - nedostatku schopností a dovedností hájit své oprávněné zájmy.

Tuto cílovou skupinu v praxi zastupují čtyři menšiny:

1. **Mladí dospělí** tvoří první cílovou skupinu, většinou se jedná o mladé lidi, kteří buď nemají stále zaměstnání, nebo ho často střídají. Nemají dokončené vzdělání nebo touží dělat jiný obor, než vystudovali. Ekonomicky jsou stále závislí na rodičích, bez jejich podpory jim hrozí bezdomovectví. Jsou silně spojeni s vrstevnickou skupinou, v níž se pohybují a v jejímž rámci zažívají konflikty s okolní společností. Pravidelně užívají marihuanu, někteří příležitostně experimentují s tvrdšími drogami. Volný čas tráví pasivně, nemají realistický náhled na vlastní budoucnost. Začínají řešit problematiku dluhů – nejčastěji u dopravních podniků. Potřebují se zorientovat na trhu práce, najít si práci a udržet si ji. Postupně se potřebují osamostatnit od rodičů, nalézt si vlastní bydlení, vytvořit si vizi svého života v dospělosti a začít ji naplňovat.

2. **Osoby bez přístřeší**, jedná se o dospělé osoby, které nemají stálé bydlení, případně mají bydlení provizorní (chatky, buňky, bydlení u kamarádů). Častá je pro ně zkušenost s výkonem trestu, drobná kriminalita, závislost na alkoholu. Objevují se konflikty uvnitř skupiny i se společnostmi a s policií. Živí se především sběrem železa a papíru, tzv. fáráním, nebo příležitostnými sezonními pracemi. S rodinou ani s jinými příbuznými nejsou v kontaktu, schází jim pocit bezpečí. Zdravotní péče je pro ně velmi obtížně dostupná, stejně tak právní ochrana. V některých případech řeší rovněž problematiku dluhů – často v souvislosti s placením alimentů. Není výjimkou, že se zároveň potýkají s duševním onemocněním. Potřebují se cítit bezpečněji, vycházet se společnostmi a nemít s ní konflikty, domoci se svých práv a právní ochrany, získat přístup k zdravotní péči, vyřídit si identifikační a osobní doklady, řešit vlastní dluhovou problematiku. Potřebují stabilizovat svoji situaci tak, aby znovu nenastoupili do výkonu trestu
3. **Rodiny s dětmi** tvoří z pohledu terénního sociálního pracovníka poměrně náročnou cílovou skupinu. Oproti předchozím dvěma skupinám nebývá na první pohled patrné, zda se ta která rodina nachází v nepříznivé sociální situaci. Navíc se rodiče sami takto nevymezují. Při kontaktu s letákem služby tak nebývalo výjimkou, že službu ihned odmítli s tím, že „ta není pro ně, nepotřebují ji, nejsou sociálně slabí“. To vedlo pracovníky k odlišnému přístupu při navazování kontaktů – vyhýbají se označení nepříznivá sociální situace a mluví o tom, že se každý z nás může ocitnout v situaci, kdy neví, jak se zachovat, jak ji řešit. Na první pohled se rodiny mohou zdát okolí naprosto bezproblémové. Samotní rodiče se pak často obávají využít pomoci „oficiální cestou“, tedy přes úřad. Pracují s rodinami v různých vývojových fázích. Pro rodiče nejmenších dětí bývá příznačná nejistota spojená s novou rolí a změnou životního stylu, často zmiňovaná sociální izolace a ztráta původních kontaktů, zájmů a vazeb. Pro rodiče dospívajících dětí bývá příznačná únava, dojem, že „s tím už nic dělat nejde“, rezignace a obavy z toho, jak se celá situace vyvine.
4. **Práce se seniory** je pro program bezpochyby největší výzvou. Jedná se o cílovou skupinu, která bývá tradičně nahlížena jako cílová skupina služeb sociální péče, nikoli sociální prevence. Během šetření potřeb jednotlivých cílových skupin v lokalitě, pracovníci zjistili, že se zde pohybuje poměrně početná skupina seniorů, kteří vyhledávají kontakt s druhými lidmi v obchodech, lékárnách nebo čekárnách. Hledají zde někoho, kdo je vyslechne, pochopí a podpoří v jejich nelehké situaci. Pro seniory bývají typické obavy z nemohoucnosti, ztráty samostatnosti a kontroly nad svým

životem. Často se cítí sami, ve společnosti jsou izolovaní, okolnímu světu přestávají rozumět a přestávají s ním vyhledávat kontakt. Intenzivně si uvědomují vlastní pohybová a kognitivní omezení, zhoršující se zdravotní stav. Neobávají se smrti, ale umírání.

Aktivita projektu:

- **Mladým dospělým** pomáhají pracovníci organizace zorientovat se na trhu práce, učí je, jak si práci vyhledat a udržet. Seznamují je s možnostmi samostatného bydlení, podporují je v jeho hledání a v jeho udržení. V případě, že jim hrozí bezdomovectví, intenzivně s touto situací pracují – umožňují jim stabilizovat jejich situaci, odkazují je na návazné služby a uvádí je s nimi do kontaktu. Informují je o možných důsledcích rizikového chování, v případě konfliktů se společností jim předávají informace o jejich právech a povinnostech. Prostřednictvím motivačních rozhovorů s nimi pracují na tématu užívání návykových látek, především marihuany, činí užívání jejich vědomou volbou tak, aby sami kontrolovali, kdy, jak a proč návykové látky užívají. Zvyšují jejich finanční gramotnost a pomáhají jim řešit dluhovou problematiku. Intenzivně s nimi pracují na tom, aby si vytvořili představu o vlastním životě v dospělosti a začali ji naplňovat.
- **Osobám bez přístřeší** pomáhají pracovníci organizace získat osobní a identifikační doklady, přináší jim informace o možnostech právní ochrany, pomáhají jim zorientovat se v problematice základní sociální pomoci (dávky, noclehárny, sociální podpora při získání ubytovny). Upozorňují je na právní dopady jejich rizikového chování a pomáhají jim si je uvědomit. Informují je o možnostech pomoci při boji se závislostí na návykových látkách. Pomáhají jim zorientovat se v dluhové problematice a při získání potřebné zdravotní péče. Velmi intenzivně pracují na obnovení jejich důvěry vůči návazným institucím – uvádí je s nimi do opětovného kontaktu.
- **Rodiny s dětmi** potřebují konzultovat výchovu dětí a vztahy v rodině, pomoci s návratem do zaměstnání, s řešením problematiky financí a bydlení. Rodičům pracovníci organizace především pomáhají cítit se jistě v jejich roli – snaží se tak vyrovnávat tlak společnosti, která na ně klade velmi vysoké nároky a zároveň jim většinou nedodává dostatek podpory. Zaměřují se na podporu vztahů v rodině, na vzájemnou spolupráci a komunikaci. Pomáhají rodičům

získat důvěru k institucím, které jim při řešení jejich situace mohou pomoci. Posilují u nich vědomí, že říci si o pomoc není projev slabosti, nýbrž odvahy.

- **Při práci se seniory** je podle pracovníků důležité vzájemné vyladění se – uvědomění si vzájemných rozdílů v životním tempu, způsobu komunikace, životních zkušenostech, hodnotách, důvěře ve svět a lidi v něm. Ve vztahu (nejen) k seniorovi je terénní sociální pracovník tím, kdo klientovi naslouchá a spolu s ním identifikuje jeho potřeby a vyhledává a nabízí možnosti jejich uspokojení. Největší rozdíl služby oproti službám sociální péče pak spatřují v tom, že služba se vydává klientům naproti a pomáhá jim jejich potřeby pojmenovat, zatímco na služby sociální péče se obracejí již ti klienti, kteří své potřeby zmapované mají.

Financování projektu: Magistrát hlavního města Prahy, městská část Praha 14, 20 a 21, nadační příspěvky a vlastní zdroje organizace.

4. 2 Český Západ o. p. s.

Organizace má aktivity i v jiných místech lokalit Tepelska a Toužimska. Popis činnosti Českého Západu v této práci je zúžen na projekty pro komunitu Dobré Vody. Adresa poskytování ambulantních služeb je Dobrá Voda 52, místo výkonu terénní služby je poskytováno dle dohody s klientem.

Autorka práce nastudovala podrobné materiály k realizaci různých komunitních projektů, které byly dostupné na webových stránkách organizace Český západ ještě v červenci 2015, níže uvedené informace čerpají z těchto dokumentů a z aktuálně veřejně dostupných informací, které organizace umístila na své webové stránky www.cesky-zapad.cz. Na základě dat od informantů z terénní sondy v empirické části této práce předkládá autorka tři vysoce významné projekty, které informanti zmiňovali (Za lepší bydlení v Dobré Vodě, Návrat od práce – návrat od společnosti, Pojedme třeba na výlet). Práce představuje i další dva projekty (Výbory, Komunitní práce v Dobré Vodě a okolí na Toužimsku), které dle autorky práce významně naplňují sociálně pedagogické cíle práce s komunitou.

Posláním Českého západu je zmírňovat sociální vyloučení na území Toužimska a Tepelska v Karlovarském kraji a zvyšovat schopnost obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách **uspět ve většinové společnosti**. Český západ se snaží svou činností čelit projevům

rasové nesnášenlivosti a xenofobie. Cílem je **budovat občanskou společnost**, kterou charakterizuje zájem občanů na řešení věcí veřejných a stejná práva pro všechny.

Český západ a jeho pracovníci podporují svou činností jak jednotlivce, tak celou komunitu, která v sobě skrývá velký potenciál. Chce svým klientům umožnit, aby si problémy řešili svépomocí a měli **život ve svých rukou**.

Metoda sociální práce - komunitní práce dle organizace spočívá v:

- **Navození trvalé sociální změny, záměrem je trvalá změna.** Vytváření žádoucích vztahů (jednotlivec – skupina), aby členové sami identifikovali své potřeby, žádali změnu a vlastními silami ji uskutečňovali. Jedná se o motivaci obyvatel ke společnému dílu, která z nápadů vytváří plány a dosahuje jejich naplnění.

- **Vzdělávání členů komunity.** Investice do vzdělávání členů komunity. Komunitní pracovník vytváří podmínky, které umožňují členům komunity získávat vědomosti a dovednosti, které jsou potřebné ke zvládnutí běžných problémů komunity. Jedná se o motivaci obyvatel ke změně a vybavení nástroji, kterými lze změny dosáhnout. Konečným cílem je změna postojů.

4. 2. 1 Projekt Za lepší bydlení v Dobré Vodě

Realizace projektu v roce 2006.

Cíle projektu: Odstranění havarijní situace v panelovém domě.

Cílová skupina: Domácnosti panelového domu v Dobré Vodě.

Aktivita projektu: Byla vyměněna okna, vchodové dveře, opraveny vodovody, kanalizace, střecha, komíny a elektrické rozvody. Odborné práce prováděla stavební firma. Na realizaci projektu se však podíleli i samotní nájemníci – odstraňovali staré konstrukce, rozvody instalací, oškrabávali omítky stěn a stropů, průběžně uklízeli stavbu, podíleli se na transportu materiálu, ostraze objektu, pomocných stavebních pracích (malování, natírání) a úklidu po dokončení. Každá ze 14 domácností se zavázala, že na opravě domu dobrovolně odpracuje 100 hodin.

Financování projektu: Neinvestiční dotace na odstranění havarijní situace v panelovém domě, realizován z finančních prostředků ze státního rozpočtu ČR, určených na

realizaci programu pro odstraňování havarijních situací v sociálně vyloučených romských lokalitách, který je poskytován Úřadem vlády ČR. Projekt dále podpořil Nadační fond Znovuzrození.

4. 2. 2 Projekt Návrat do práce - návrat do společnosti

Projekt byl realizován v roce 2011 – 2013, v roce 2014 a 2015 některé aktivity projektu navazují a přesahují do projektu Návrat do práce – návrat do společnosti II.

Cíle projektu: Odstranit bariéry vstupu na trh práce příslušníků sociálně vyloučených lokalit a zajistit jejich vstup a udržení na trhu práce.

Strategie k dosažení cíle: Vytvoření komplexního programu pracovního a personálního poradenství, screeningu znalostí a dovedností a zkušeností, zajištění motivačních a rekvalifikačních kurzů. Vytvoření pracovních pozic na zkoušku s tím, že po 3 měsících přejdou úspěšní pracovníci na běžná pracovní místa.

Cílová skupina: Obyvatelé Tepelska a Toužimska, zejména obyvatelé Dobré Vody, Nové Farmy a Služetína.

Aktivitty projektu:

1. Pracovní poradenství.
2. Motivační a aktivizační kurzy (Témata: např. Jak se ucházet o práci. Jak napsat životopis. Orientace na internetových stránkách Úřadu práce. Jak jednat s novým zaměstnavatelem. Na co si dát pozor při uzavírání smlouvy).
3. Rekvalifikační kurzy (šička, pokojská, truhlář/nábytkář, výroba knedlíků)
4. Možnost dokončení základního vzdělání.
5. Vytvoření pracovních míst na zkoušku (v roce 2011: 2 x šička, 1x keramička/keramik, 2x 0,5 úvazku úklid v komunitním centru, 2 x pomocný technický pracovník).
6. Umožnit získat podporované pracovní místo.

Financování projektu: Projekt podpořil Evropský sociální fond, Evropská unie, Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost.

4. 2. 3 Pojed'me třeba na výlet

Projekt byl realizovaný v letech 2010 – 2013, od roku 2014 jsou aktivity realizovány v rámci sociální služby SAS.

Cíle projektu: Zkvalitnit život a rozšířit perspektivy dětí a mládeže, působit preventivně proto, aby si osvojili hodnoty a normy, kterými se tato společnost řídí.

Nabídka pravidelných volnočasových aktivit, které jim připraví podobné podmínky, jako mají jejich vrstevníci, žijící mimo vyloučenou lokalitu.

Aktivity umožní dětem prožívat podobné zážitky, které prožívají jejich vrstevníci, umožní rozvíjet jejich přirozený potenciál v podobě pohybového a hudebního nadání, temperamentu, kreativity.

Snížit riziko páchaní trestné činnosti, kriminálních či patologických jevů, snížit riziko vandalizmu. Zamezit rozšíření rizika užívání drog, jako je pervitin, marihuana a nově i alkohol, pomáhat mládeži smysluplně trávit volný čas.

Zapojit rodiče do trávení volného času jejich dětí, angažovat je jako pomocný dohled nad dětmi a zároveň docílit toho, aby děti a rodiče sdíleli podobné zážitky.

Cílová skupina: Děti a mládež žijící ve vyloučené romské komunitě Dobrá Voda a Nová Farma.

Aktivity projektu: Každý rok docházelo k realizaci výletů a volnočasových a sportovních akcí.

V rámci projektu v roce 2013 proběhlo 24 akcí, např.: Výlet do bazénu s dětmi. Výlet do bazénu s maminkami. Tvořivá dílna, tvořivá dílna Fimo. Techmánie Plzeň. Přednáška na téma Rizika drog. Návštěva kina. Návštěva divadla v Plzni. Tvořivé dílny se skauty. Florbal.

Financování projektu: Projekt byl realizován za podpory Karlovarského kraje a MŠMT ČR.

4. 2. 4 Výbory

Projekt byl realizován v letech 2005 a funguje až do současnosti. Projekt má dvě podkategorie:

- Domovní výbor
- Osadní výbor

Domovní výbor v Dobré Vodě vznikl v roce 2005. Vznik byl iniciován pracovníky Českého západu. Tajnou volbou byl zvolen šestičlenný výbor. Začátek projektu byl zaměřen na cílené vzdělávání členů výboru, starost o zvyšování kvality spoluzití v panelovém domě, řešení problémů drobných oprav a vedení diskuzí uvnitř komunity.

Osadní výbor v Dobré Vodě vznikl v roce 2007. Řízení a fungování výboru se řídí obsahem zákona o obcích. Obyvatelům Dobré Vody se za pomoci pracovníků Českého západu podařilo prosadit vznik osadního výboru. Prostřednictvím osadního výboru se mohou obyvatelé snadněji podílet na řešení věcí veřejných, které se týkají celé obce Dobré Vody. Výbor shromažďuje plány, které vychází z potřeb obyvatel, předkládá je zastupitelstvu města Toužim, obě strany se pak pokoušejí hledat cesty k jejich naplnění.

Cíle projektu:

1. Zmírňování důsledků negativních vlivů.
2. Maximální všestranná podpora členů komunity s využitím jejich vlastních, často hluboce skrytých zdrojů, a zdrojů jejich společenství. Hlavním nástrojem pro naplňování cíle je vzdělávání a podpora osobního růstu.
3. Plánování oprav, údržba a úklid domu a okolí.
4. Bezproblémovost spoluzití v domě i obci: sestavování pravidla dodržování nočního klidu, úklidu a třídění odpadu.
5. Vedení členů výboru k větší samostatnosti a zodpovědnosti obyvatel Dobré Vody.

Cílová skupina: obyvatelé Dobré Vody ve spolupráci s pracovníky Českého západu

Aktivity projektu: Organizace domovního a osadního výboru, které přenášejí na obyvatele panelového domu zodpovědnost za dění v obci a panelovém domě, prostřednictvím domovního a osadního výboru mají nástroj, jak ovlivňovat dění v obci.

Úspěch komunitní práce je spojený se zapojením členů komunity, které si sama komunita zvolí jako své zástupce. Členové výboru se učí vést diskusi uvnitř společenství, definovat problémy a hledat možnosti jejich řešení. Postupně je jeho záměrem zastupovat zájmy těchto obyvatel v majoritní společnosti. Tito zástupci zjišťují potřeby, přání a nápady ostatních. Dozvídají se o jejich rozdílných názorech a pohledech. Přemýšlí o strategiích k dosažení cílů. Tvoří plány, které zpětně diskutují se členy komunity. Zvou další členy, kteří mají zájem se angažovat, ke společnému dílu.

Prosazena stavba kryté autobusové zastávky. Výbor jedná o možnosti lepší dopravní obslužnosti Dobré Vody, další kultivaci veřejných prostranství, vybudování hřiště, úprava cesty vedoucí do lesa.

V roce 2013 se Osadní výbor zabýval zvláště zlepšením kvality pitné vody v obci.

Financování projektu: nejedná se o projekt realizovaný dlouhodobě na základě individuální projektové žádosti, ale některé aktivity projektu byly rozvíjeny v rámci podpory Úřadu Vlády ČR, např. projekt Na vlastní nohy 2012 nebo aktivity zahrnuté do jiných projektů Českého západu financovaných z OP Lidské zdroje a zaměstnanost z ESF a ze státního rozpočtu ČR.

4. 2. 5 Projekt Komunitní práce v Dobré Vodě a okolí na Toužimsku

Projekt probíhal v letech 2006 – 2008.

Cíle projektu: Vyvolat a podporovat sociální změny v rámci místního společenství.

Specifické cíle:

1. Vytvářet podmínky pro vyrovnání úrovně schopností a dovedností všech romských dětí vzhledem k jejich vrstevníkům a připravit je tak na vstup do mateřské a základní školy, a to ve spolupráci s jejich rodiči.

2. Podporovat setrvání dětí ve studiu na základní škole tak, aby alespoň 70% z nich ve studiu pokračovalo, a to ve spolupráci s jejich rodiči a pedagogy.

3. Nabízet romským dětem každodenní bezpečný, inspirativní a edukativní prostor jako alternativu k bezcílnému potulování se po městě do doby odjezdu autobusu.

Tento prostor (12.30 – 15.00 h.) usiluje o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí.

4. Motivace žáků základních i praktických škol k dalšímu studiu na střední škole, nástupu minimálně 80%, podpora ve studiu tak, aby minimálně polovina z nich studium ukončila.

5. Systematická podpora a motivace dospělých obyvatel ke studiu na středních školách a učilištích tak, aby se minimálně čtyři z nich stali studenty a alespoň polovina studium dokončila.

6. Poskytnout romským dětem z 1. stupně základní a praktické školy možnost smysluplně trávit volný čas, přes společné aktivity rozvíjet tvořivý potenciál, zlepšovat vzájemné vztahy, zvyšovat sebevědomí, vést ke zklidnění a soustředěné práci.

7. Monitoringem vzdělávacích a sociálních potřeb zvyšovat osobní kapitál romských dospělých obyvatel Dobré Vody a okolních obcí s důrazem na jejich profesní a osobnostní rozvoj.

8. Zvýšit zaměstnatelnost dospělých vytvářením podmínek podporujících uplatnění na pracovním trhu tak, že minimálně 80%, kteří v době zahájení projektu v pracovním procesu jsou, se během projektu nepropadnou do dlouhodobě nezaměstnanosti, a minimálně pět osob, které jsou či se dostanou do dlouhodobě nezaměstnanosti, zaměstnání získají.

9. Vytvořením podmínek pro efektivní fungování samosprávy v rámci romské komunity umožnit takovou sociální změnu, která postupně povede k funkčnímu soužití minority s majoritou.

Cílová skupina: romské děti a romští dospělí obyvatelé Dobré Vody.

Aktivity projektu: Jádrem k řešení problémových oblastí jsou zdroje v potenciálu komunity. Snaha o zapojení do řešení a rozhodování všechny, kterých se problém dotýká a mají zájem na řešení, a těch, kteří mohou přispět k řešení. Rozšiřování možností lidí ovlivnit to, co se s nimi děje. Podpora jejich dobrých nápadů, iniciativy a vůdčí kvality lidí. Stavět na hodnotách vzájemného naslouchání, vytváření příležitostí ke společné diskusi a sdílení názorů i zážitků, rozvoji solidarity a sousedské pomoci.

Financování projektu: Podporu projektu získalo občanské sdružení Český západ v rámci grantového schématu „Podpora sociální integrace v Karlovarském kraji“ Společného regionálního operačního programu, Priority č. 3 – Rozvoj lidských zdrojů v regionech, Opatření priority č. 3.2 – Podpora sociální integrace v regionech.

5. Sociálně pedagogické cíle

Cílem sociálně pedagogických aktivit je socializace a souvisí s výchovným působením. **Cílem sociální pedagogiky jsou:**

1. Ochrana člověka před škodlivými vlivy.
2. Učení člověka zvládat obtíže.
3. Orientace člověka v nejednoznačných situacích.
4. Zprostředkování sociokulturních dovedností pro aktivní účast ve společnosti (Kraus, Poláčková, 2001, s. 7).

5.1 Srovnání cílů vybraných komunitních projektů Neposeda a Český západ

Cíle projektů jsou variabilní, obvykle se odvíjejí se od potřeby komunity. V případě organizací Neposeda a Český západ také cíle zahrnují opatření na snižování sociálního vyloučení nebo preventivní aktivity zabraňující jeho vzniku a komunitní vzdělávání, zejména v oblasti sociálního učení. Obě organizace pracují v kontextu zdravého vývoje celé komunity. Jak autorka uvádí, již v kapitole 3.2.1.3, sociální vyloučení se může projevit:

1. Chudobou a nízkým příjmem.
2. Omezeným přístupem na trh práce.
3. Nízkou mírou sociální podpory, řídkými nebo neexistujícími sociálními sítěmi.
4. Bydlením a životem v kontextu lokality.
5. Vyloučením ze služeb. (Navrátil a kol., 2003, s. 33).

Autorka práce tedy analyzovala cíle jednotlivých projektů popsaných v kapitole 4 a rozdělila je dle cílů sociálně pedagogických a těch, které souvisí se sociálním vyloučením. V závorce za jednotlivými cíli je označení projektu, některé projekty jsou označené zkráceným titulem.

Cíl projektu, který snižuje možnost sociálního vyloučení ve všech oblastech, je: **Zmírňování důsledků negativních vlivů (Výbory).**

Cíl projektu, který brání vzniku nebo snižují možnost sociálního vyloučení ve všech oblastech, je: **Monitoringem vzdělávacích a sociálních potřeb zvyšovat osobní kapitál romských dospělých obyvatel Dobré Vody a okolních obcí s důrazem na jejich profesní a osobnostní rozvoj (Komunitní práce DV).**

Cíle projektů, které naplňují tři sociálně pedagogické cíle, jsou:

- **Zvyšovat vědomí vlastní účinnosti u klientů (Autobus).**
- **Klienti mají dostatek informací a schopností k samostatnému řešení zátěžových situací (Křižovatka).**
- **Klienti ovládají více pozitivních způsobů zvládnání zátěžových situací a dále je rozšiřují (Křižovatka).**
- **Klienti znají výši svých dluhů a mají základní informace o tom, jak řešit svoji dluhovou situaci (Křižovatka).**
- **Zmírňování důsledků negativních vlivů (Výbory)**

Cíle projektů, které brání vzniku nebo snižují možnost sociálního vyloučení ve čtyřech oblastech, jsou:

- **Systematická podpora a motivace dospělých obyvatel ke studiu na středních školách a učilištích tak, aby se minimálně čtyři z nich stali studenty a alespoň polovina studium dokončila (Komunitní práce DV).**
- **Poskytnout romským dětem z 1. stupně základní a praktické školy možnost smysluplně trávit volný čas, přes společné aktivity rozvíjet tvořivý potenciál, zlepšovat vzájemné vztahy, zvyšovat sebevědomí, vést ke zklidnění a soustředěné práci (Komunitní práce DV).**

6. Závěr teoretické části

V teoretické části autorka práce představila v první kapitole definice komunity, a jak tomuto pojmu rozumí.

V druhé kapitole se věnovala definici komunitní práce. Stručně popisuje vývoj komunitní práce a poté modely komunitního plánování. V podkapitole představuje metodu komunitního plánování, jak je realizována v České Republice.

V třetí kapitole autorka práce představuje komunitní projekt, jako metodu sociální pedagogiky. Popisuje základní obsahy a fáze komunitních projektů. Představuje cílové skupiny, které považuje za menšiny. Podrobněji se věnuje romské menšině a sociálně vyloučené menšině. Prostřednictvím těchto definic, seznamuje s pojetím termínu, na které v práci dále navazuje.

Na základě příkladů dvou nestátních organizací a jejich vybraných projektů ve čtvrté kapitole představuje komunitní projekty v Praze a v Dobré Vodě.

V poslední kapitole teoretické části srovnává sociálně pedagogické cíle a cíle projektů, které snižují možnosti sociálního vyloučení nebo sociálnímu vyloučení předcházejí u komunitních projektů organizací Neposedá a Český západ, které popsala v předchozí kapitole.

EMPIRICKÁ ČÁST

7. Terénní sonda: Komunitní projekty v Dobré vodě

V roce 2012 pracovala autorka práce v rámci své praxe při studiu sociální pedagogiky jako dobrovolnice v Poradně pro ženy a dívky v Plzni. Klientkami poradny byly převážně ženy, jež byly se svými rodinami ve složité ekonomické i sociální situaci, pohledem autorky to byly často romské ženy. Vedoucí této poradny hovořila s velkým nadšením a respektem o organizaci, která pracuje metodou komunitní práce s romskou komunitou. U autorky práce byl vzbuzen zájem poznat organizaci její pracovníky a komunitu. Do Dobré Vody autorka práce poprvé přijela v roce 2012. V první fázi se seznámila s prací organizace a jejími pracovníky. Na základě souhlasu tehdejší paní ředitelky organizace mohla autorka práce pobýt několik dní v červenci a srpnu v roce 2012 v sídle organizace. Účelem bylo seznámit se s prostředím a činnostmi organizace. Hovořila se sedmi pracovníky organizace. V červenci a v září v roce 2012 se zúčastnila jako dobrovolník dvou projektů – brigád v obci. Druhá fáze proběhla v červenci a srpnu roku 2015. Třikrát tuto obec navštívila za účelem realizace terénní sondy, kdy hovořila pouze obyvateli obce. Při dvou návštěvách oslovovala obyvatele před panelovým domem u sídla organizace Českého západu. Při třetí návštěvě kontaktovala obyvatele v ostatní části obce.

Obec leží 9 km od města Toužim, v roce 2015 měla 100 trvale žijících obyvatel (Toužim, 2016). Není zde žádné občanské vybavení (mateřská škola ani základní škola, obchod, restaurace).

V roce 2004 čítala pospolitost 80 členů, tj. 92 % všech obyvatel obce. Vyznačovala se nízkou vzdělaností a vysokou nezaměstnaností, objevuje se dlouhodobá nezaměstnanost. Z důvodu odlehlosti bydliště mají velmi omezený přístup k pracovním příležitostem. Lokalita je místně oddělena od sociálně a kulturně živějších míst. Obec byla označena za sociálně vyloučenou lokalitu (Gabalova analýza, 2006).

7.1 Charakteristika terénního výzkumu

Kvalitativní výzkum je jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace (Glaser a Corbinová, 1989 in Hendl, 2012, s. 48). *Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují všednodenní*

aktivity a interakce (Hendl, 2012, s. 50). Původním záměrem tradiční etnografie bylo popisování etnických skupin, které měly odlišné kultury a způsob života od rozvinutých industriálních společností. Výzkum se začal uplatňovat i v jiných oblastech sociálních věd než v antropologii, a to v psychologii, sociologii i pedagogice. V současné době se výzkum týká skupin ve vlastní společnosti. Cílem etnografického výzkumu je získat holistický obraz skupin, společnosti nebo instituce. Pozorováním a vedením rozhovorů se dokumentuje každodenní život jedince. Vystupuje zde snaha výzkumníka porozumět dění ve skupině a sledovat jednotlivé aktivity jejích členů (Goetz, LeCompte, 1984 in Hendl, 2012, s. 115-116).

Terénní výzkum v této práci je nazván **terénní sondou** z důvodu rozsahu hloubky i délky výzkumu. Tato práce se nejvíce opírá o tvrzení, že každá komunitní práce je založena na předpokladu, že lidská pospolitost má pro člověka zásadní význam. Pojmem komunita označujeme nejenom místo, kde žije určitá skupina lidí, ale také určitou instituci (výrobní závod, školu, občanské sdružení). Komunitu může vytvořit jakákoliv skupina spojená společným problémem (Hartl, 1997, 69). Menšina je podřízená skupina, která má méně kontroly nebo moci nad vlastními životy, než mají příslušníci většinové skupiny (Navrátil a kol., 2003, s. 16).

7. 2 Zdůvodnění volby terénního výzkumu

Autorka zvolila metodu terénního výzkumu pro vlastní zájem seznámit se s komunitní prací v praxi, měla zájem o osobní kontakt s pracovníky organizace i s obyvateli obce. Základní obraz o procesu komunitní práce v praxi byl naplněn její účastí na dvou komunitních projektech – brigádách. Hlavním cílem bylo zjištění osobních vyjádření obyvatel Dobré Vody k pokládaným výzkumným otázkám.

7.3 Cíl sondy

- 1) Zjistit, jaké má informant/ka povědomí o organizaci Český západ.
- 2) Zjistit, jaká je míra zapojení/účasti informanta/ky do komunitních projektů/aktivit.
- 3) Zjistit vysoce významné projekty pro informanta/ku nebo jeho rodinu.
- 4) Zjistit, co se prostřednictvím účasti v komunitních projektech informant/ka dozvěděl/a, naučil/a.
- 5) Zjistit, v jakých situacích se informant/ka obrací na služby ČZ.

7. 4 Výzkumné otázky

- 1) Co víte o organizaci Český Západ, která sídlí v Dobré Vodě?
- 2) Do jakých komunitních projektů a aktivit se zapojujete/ účastníte vy a členové vaší rodiny?
- 3) Který projekt byl/je pro vás/ vaši rodinu nejdůležitější?
- 4) Co jste se z projektu dozvěděl/a – naučil/a – poznal/a?
- 5) Ocitl/a jste se v nějaké životní situaci, ve které jste potřeboval/a podporu – radu- pomoc a řešil jste ji s pracovníky Českého západu?

7. 5 Průběh šetření

První fáze

Autorka práce v roce 2012 telefonicky oslovila tehdejší ředitelku organizace paní Soňu Vašíčkovou se žádostí, zda by se mohla blíže seznámit s organizací a metodou komunitní práce. Paní ředitelka odkázala autorku na projektovou manažerku a metodičku komunitní práce paní Mgr. Janu Kosovou a na administrativní pracovníci paní Mgr. Ing. Lenku Kuřátkovou. Do Dobré Vody přijela autorka poprvé v červenci 2012, mohla několik dní pobývat v sídle organizace. Hovořila s oběma pracovníci o jejich práci, byla představena dalším pěti spolupracovníkům, kteří ji stručně seznámili se svou pracovní činností – s komunitní a terénní pracovníci paní Annou Dunčekovou, s klíčovou pracovníci sociálně aktivizačních služeb paní Martinou Doubkovou, DiS., s asistentkou pro práci s dětmi paní Kamilou Semerádovou, s koordinátorkou zaměstnávání a vedoucí textilní a keramické dílny paní Mgr. Kamilou Součkovou a s asistentem zaměstnávání a správcem komunitního centra panem Tomášem Kolenou. V doprovodu pracovníci organizace si prohlédla společenské prostory, místnost pro „školičku“. Zapojila se do společné brigády v Dobré Vodě 28. 7. 2012 a v září téhož roku. Při první brigádě pomáhala pracovníci organizace značit turistickými značkami již vybudovanou naučnou stezku Naši ptáci, doprovázely je dobrovodské děti. Na druhé brigádě s pracovníci organizace a skupinou dětí z Dobré Vody sbírala po obci odpadky. Podílela se na výměně písku v dětském pískovišti a s několika maminkami dětí i úklidu dětského hřiště před panelovým domem. V měsíci srpnu 2012 přijela autorka do Toužimi, kde pracovníci organizace prodávaly na farmářských trzích výrobky zaměstnankyň šicí dílny. V doprovodu pracovníci organizace si mohla prohlédnout prostory odpoledního klubu pro děti v Toužimi, ve kterých ve školním roce probíhá odpolední činnost s dětmi z Dobré Vody, v čase mezi skončením výuky a odjezdem autobusu do místa bydliště.

Byla přítomna u informačního stánku Úřadu vlády České republiky odboru pro sociální začleňování v romských lokalitách, který zastupovala paní Bc. Alena Otajovičová, DiS. Smyslem bylo vysvětlit občanům města Toužim, co by mohlo obyvatelům města vybudování sociálního centra přinést, pro koho by byly služby určeny, kdo bude provoz centra financovat. V referendu v září 2012 obyvatelé Toužimi odmítli záměr města postavit sociální centrum. Tato fáze byla především pojímána jako seznámení s posláním organizace, jejími pracovníky, seznámení s lokalitou. Probíhalo také nestrukturované pozorování. Dne 14. 11. 2014 se autorka práce zúčastnila semináře konaného v Plzni, organizovaného Centrem pro komunitní práci západní Čechy, na téma „Romská problematika – zkušenosti z Čech a Slovenska“. Svůj příspěvek zde přednesly i zástupkyně organizace Český západ, hovořily o svých zkušenostech z práce v sociálně vyloučených lokalitách na Toužimsku a Tepelsku, zejména v obci Dobrá Voda.

Druhá fáze

Sběr dat pro terénní sondu probíhal v roce 2015 ve třech termínech. Ve dnech 4. (sobota) a 6. července (státní svátek) a 16. srpna (sobota) byl realizován sběr dat v terénu formou polostrukturovaných rozhovorů s obyvateli Dobré Vody. V prvním termínu, v sobotu, se uskutečnilo pět rozhovorů, tři obyvatelé rozhovor odmítli. Při rozdělení informantů v rámci pohlaví převažovaly ženy. Pobyt autorky v lokalitě byl v prvním termínu od 10. 00 do 18. 00 hodin. Čtyři rozhovory probíhaly před sídlem nově zrekonstruovaného centra sociálních služeb, jeden rozhovor byl realizován v bytě informanta, kam byla autorka pozvána. Kontakt s informanty navazovala autorka práce oslovováním obyvatel před panelovým domem u sídla organizace Český západ. Sdělila, že studuje vysokou školu v Praze, že ji zajímá téma komunitních projektů v souvislosti s komunitní prací, kterou v lokalitě realizuje organizace Český západ. Položila otázku, zda by s ní byl informant ochoten realizovat rozhovor. Pokud odpověděl kladně, byl dotázán, zda je plnoletý a jak dlouho v Dobré Vodě bydlí. První oslovený informant byl ochoten k rozhovoru. Po ukončení rozhovoru doporučil druhého informanta, technika sněhové koule. Tento rozhovor také proběhnul. Další informant, který byl ochoten k rozhovoru, byl osloven samostatně před panelovým domem. Opět doporučil další osobu, v tomto případě sdělil, v jakém bytě bydlí, kde má autorka práce zazvonit. Tento doporučený informant byl ochoten k rozhovoru a pozval autorku do svého bytu, kde rozhovor proběhnul. Doporučil dalšího informanta, ten však nebyl ochoten k rozhovoru. Poslední informant v prvním termínu byl osloven samostatně, bez doporučení. Venkovní prostředí bylo upravené, uklizené. Obyvatelky byly

pěkně oblečeny, měly upravené vlasy. Někteří muži byli v pracovním. Děti, které se pohybovaly před panelákem a na dětském hřišti, byly také hezky oblečené, dívky měly na sobě pohledem autorky až slavnostní šatičky, sukně a pěkné sandálky. Na děti, které si hrály v okolí panelového domu, dohlíželo několik žen, mladých maminek i žen střední generace. Pokud lidé odmítali rozhovor, bylo to odmítnutí vlídné.

Ve druhém termínu se uskutečnily tři rozhovory. Převažovaly rozhovory s muži. Pobyt autorky práce v lokalitě byl od 10. 00 do 17. 00 hodin. Dva rozhovory byly realizovány před sídlem centra sociálních služeb, jeden v bytě informanta. První rozhovor se uskutečnil s informantem, který byl autorce v prvním termínu doporučen, ale rozhovor odmítnul. Informant byl k rozhovoru autorkou „přemlouván“, jedním z argumentů byl ten, že má jistě co říci, protože byl v předchozím termínu doporučen. Informant pozval autorku do bytu. Tento informant doporučil dalšího, který byl kontaktován ve svém bytě, rozhovor však odmítnul. Zbylí informanti byli osloveni samostatně před domem. Celkem rozhovor odmítlo šest obyvatel obce, včetně velmi mladě vyhlížejících maminek, které však podle sdělení ostatních žen před domem, byly plnoleté. Odmítnutí bylo v přátelském duchu.

Třetí termín byl v delším časovém odstupu od druhého. Pobyt v lokalitě od 14. 00 do 19.00 hodin. Bylo zrealizováno šest rozhovorů. Převažovaly rozhovory se ženami. Autorka práce chtěla požádat o první rozhovor osobu z panelového domu, se kterou měla částečně domluvený rozhovor, respektive osoba se nevyjádřila odmítavě pro rozhovor při další návštěvě obce, termín však nebyl autorkou konkrétně upřesněn. Tato osoba byla ve svém bytě a byla autorkou vyrušena z odpočinku, rozhovor odmítla „nebudu s Vámi mluvit“. Osoba však autorce doporučila možného dalšího informanta. Ten byl kontaktován ve svém bytě. Rozhovor odmítnul „bylo by zle, kdyby něco řekl, nechce mít problémy“. Kdyby lidé z baráku viděli, že se s autorkou baví „byli by naštvaní“. Tato osoba doporučila autorce, aby oslovila zaměstnance Českého západu. Ostatní lidé před domem také rozhovor odmítli. Celkem odmítlo rozhovor šest obyvatel. Tentokrát autorka vnímala změnu atmosféry mezi lidmi, označila by ji za mírně nepřátelskou. Lidé odmítali rozhovor razantněji než při minulých návštěvách. Jedna osoba, která byla požádána o rozhovor řekla: „Co z toho budete mít Vy, a co z toho budu mít já?“ Autorka si pokládala otázky v souvislosti s vnímanou změnou atmosféry: Která otázky byla osobní, šla pod povrch věci, hodnotí věci? Otevřel se tu rozhovory nějaký problém, který byl nevyřešený, o kterém se nemluvilo? Je možné, že drobné dárky (dívčí časopisy a pastelky), které byly předány ženám před vchodem, nikoliv informantům, mohly zapříčinit nějaké nepřátelství, přestože ženy hovořily o tom, že je předají

dětem do „školičky“? Výzkumník může být sám o sobě rizikovým faktorem, svým chováním, jednáním, vstupem do komunity může narušit rovnováhu v komunitě. Autorka se rozhodla, že další rozhovory zrealizuje mimo prostor panelového domu, a to v ostatní části obce. Byl osloven první informant, který doporučil dalšího, takto technikou sněhové koule byli osloveni všichni další informanti.

7.6 Výzkumný vzorek

Charakteristika informantů

Výzkumnice si určila klíč pro rozpoznání vhodného informanta:

- Věk nad 18 let
- Minimálně čtyři roky bydlet v Dobré vodě
- Nemá aktuálně uzavřenou pracovní smlouvu v organizaci Český Západ (pokud ano, jeho pracovní zařazení není v přímém vlivu na cíle komunitních projektů organizace)

1. Charakteristika informantů z hlediska věkového složení

Věková škála	Průměrný věk	Počet
20 – 29	28	1
30 – 39	36	6
40 – 49	47	1
50 – 59	53	1
60 – 69	64	5

Tabulka č. 1 Charakteristika informantů z hlediska věkového složení

2. Pohlaví: Výzkumnice realizovala 14 rozhovorů, z nichž 9 se ženami a 5 bylo s muži.

3. Nejvyšší dosažené vzdělání: 6 informantů se základním vzděláním, 8 informantů se středním nebo vyšším vzděláním.

7.7 Etika výzkumu

Autorka práce se informantům představila a sdělila, že jejich rozhovory budou použity pro závěrečnou práci ve studiu na vysoké škole Univerzity Karlovy v Praze. Všichni informanti byli ve věku nad 18 let, dali autorce práce ústní souhlas s nahráváním rozhovorů

audiotechnikou. Zaručila zachování anonymity neuvedením jména a věku ve spojení s jejich odpověďmi. Vzhledem k počtu osob žijících v Dobré Vodě slíbila autorka informantům dodržení nejvyšší možné anonymity. Uzpůsobila předkládané odpovědi informantů tak, aby nebylo možné identifikovat jednotlivé informanty současně na základě jejich pohlaví a věku. Neuvádí přesný věk informantů – viz Tabulka č. 1 – při citacích používá označení žena / muž s pořadovým číslem (např. žena č. 5) – v neveřejné příloze práce přikládá podrobný přepis čtyř rozhovorů, prostřednictvím něhož je možné identifikovat věk a pohlaví těchto informantů. Některé odpovědi byly z přepisu v originále v tabulkách č. 2 – č. 6 upraveny tak, aby nemohly být příčinou zhoršených mezilidských vztahů. Označení /*/ je označením osobního údaje nebo citlivého údaje.

7. 8 Metody sběru a zpracování dat

Autorka práce si vytvořila osnovu polostrukturovaného rozhovoru, ve kterém byly otázky pokládány do oblasti osobní – rodinné. Koho z obyvatel Dobré Vody vnímáte jako svou rodinu? Co je pro Vás a Vaši rodinu v Dobré Vodě v životě důležité? Na co jste hrdí ve vztahu k Vám a Vaší rodině? Jste v životě spokojeni? Máte všechno, co byste potřebovali? Tyto odpovědi nejsou v práci uváděny. Byly pokládány pro navázání rozhovor a vztahu mezi informantem a autorkou výzkumu. Další oblast otázek se vztahovala k výzkumnému cíli terénní sondy 7. 4 výzkumné otázky, 7. 3 cíl terénní sondy. Autorka práce si určila základní charakteristiku informantů – klíč pro rozpoznání vhodného informanta stanovený minimálním věkem, minimální dobou pobytu, zaměstnaneckou pozicí, ve které nemá přímý vliv na cíle komunitních projektů.

Všech 14 rozhovorů bylo doslovně přepsáno, nebyly nijak jazykově ani stylisticky upravovány. 4 úplné přepisy rozhovorů jsou umístěny v příloze č. 1 této práce. Na základě položených výzkumných otázek byly ke konkrétním otázkám přiřazovány odpovědi jednotlivých informantů. Informanti jsou zde kódováni pouze číslem a pohlavím. Ze získaných dat zpracovala charakteristiku z hlediska věkového složení, pohlaví a dosaženého vzdělání. Některé odpovědi byly upraveny tak, aby nemohly být příčinou zhoršených mezilidských vztahů. Viz Tabulky č.2 – č. 6. Obsahové těžiště je v obsahové analýze, kterou interpretuje. Odpovědi s podobným smyslem obsahu byly spojovány do skupin. Byla k nim přiřazena obecnější charakteristika odpovědí. Zvlášť byly ponechány odpovědi, které se od ostatních odlišovaly a výrazně odlišovaly. Bylo poukázáno na to, čím se odlišují. Pod

každým cílem je uvedeno vyhodnocení a interpretace dat. V závěru terénní sondy jsou shrnuty nejdůležitější výsledky zjištění.

7.9 Vyhodnocení a interpretace dat

Autorka práce na základě přepisu rozhovorů s informanty, vytvořila ke každému výzkumnému cíli tabulku, kde analyzovala jednotlivé výpovědi informantů, týkajících se daného cíle. Pod každým souborem odpovědí je interpretace těchto dat, kde slučuje shodné a označuje mimořádné výpovědi, které s cílem úzce souvisejí.

7.9.1 Informovanost o organizaci

Tabulka č. 2, cíl č. 1: Zjistit, jaké má informant/ka povědomí o organizaci Český západ

Informant 1 – žena: No, dělají nějaký ňáký projekty, to asi každý ví, dělaj tady jako pro nás brigády a všelijaký aktivity. Aktivity, tak s děčkama tancujou, mají taneční, pak třeba jezděj na bazény, pro ty školáky maj klubovnu, aby se netoulali po Toužimi. Na bazén může právě i maminka s dětma, voni to maj ňák rozdělený, školáky berou normálně ty větší, s maminkama musejí ty malinký. Nabízej to, co se vám říkala, nabízej nějaký ty tábory, výlety s děčkama, takový různý věci. S těma akitivitama, jo, normálně řeknou pojedeme třeba do bazénu tehdy a tendle den, tak jedeme. My, jako maminky, se jich ptáme samy, ale ty školáci už mají nějaký programu dopředu udělaný, takže jim pošlou třeba jen leták, jestli maminka souhlasí s těma většima, jestli můžou jít třeba na ten výlet. No, tak tahle se to tady dělá. Oni po nás taky vyžadujou, že přijdou a řeknou, můžeme se sejít a můžete říct, každá maminka svůj návrh, co byste chtěly, nebo kolik by to stálo, jestli by na to bylo, takhle se nás taky ptají..

Informant 2 – žena: No, že pomáhaj lidem tady, podle mýho pomáhaj jenom, že děti choděj na ňáký výlety, že vozí děti do školky, který třeba nemaj, jak vozit děti do školky, tak je vozej trazitem, ty menší děti. Mně se zdá, že víc pomáhají tym dětem jako. Doučování, keramiku pro děti a různý kroužky. A sociální pracovnice tady mají, že když máte problémy nebo ňáký papírování, tak vám to vyříděj na úřadech. Kdo třeba neumí psát, tak mu pomůžou s těma dávkama, tak, aby bral peníze a když tak, vemou někoho do práce, na to VPP.

Informant 3 – žena: Hodně. Od tý doby, co se to tady založilo, přišla první paní /*/, byl to člověk, který první přišel a bál se mezi nás vejít. Pomalinku a jistě se to naučila. Napřed to bylo, co to je za lidi, co tady chtěj. Říkalo se, tohle je paní, která bude dělat tohle a tohle. Ona je terénní pracovnice bude pomáhat Romům, bude zakládat tohle a bude jich víc. Pak paní /*/. Postupem času jich přibývalo a bylo jich víc. Rozjížděli takový ty věci jak ukázat Romům jak se chovat, jak se starat o věci kolem sebe, jak pomáhat druhým, jak se naučit

vyjít vstříc dětem, nejenom je mlátit a nadávat na ně, uklízet a tak dále. Vést je k čistotě, řídit je, učit je něčemu, nebo aby z nich něco bylo. Postupem času se nám narodilo spoustu dětí u kterých byli, chodili mezi Romy, chodili do bytu, nebáli se. Ale ten začátek pro ně byl takovej – když sme se s nima pak bavili, přišli sme, vás tam bylo, máme tam jít, nemáme tam jít. Chápu to, ty lidi, neznali nás, cizí člověk mezi tolika Romama. Tak se stávalo, že se opravdu došlo k tomu, že naučili některý ty lidi, jak se říká novým kouskům starýho psa nenaučíš, ale naučilo se. Naučilo se hodně věcí – založilo se to komunitní centrum – ČZ žádali dotace, naučili chodit děti do školy, na doučování. Používali ty školičky, veškerý kluby, aby se nestávalo, že děti, který sou ze školy venku nemaj obědy, nemaj čas někam zajít, neměly blízko domov, aby se netoulaly po náměstí, aby z nich nebyly feťáci. Udělal se jim klub, choděj do klubu, je tam osoba nebo dvě, aby děti ohlídalý po dobu odjezdu autobusu. Takže se vlastně stalo hodně věcí. Pak také upravit bydliště tam, kde člověk bydlí, udělat si to okolí, aby bylo hezký. Aby se změnilo spoustu věcí, aby ten člověk k tomu, co ho ten druhý naučil, aby si toho vážil, aby to neničil. Aby vlastníma rukama něco vybudoval, vypracoval, a aby si toho pak uměl vážit. Takže se tohle opravdu stalo a dá se říct, že to funguje, protože sou tady brigády, kde se všichni sejdou. Sou věci, třeba, když něčemu nerozumíte, půjdete do komunitního centra, pomůžou vám, poraděj, dá se říct, že je tam i ta ochota, kde ten člověk si o nich může trochu říct, tak, neuměla jsem něco na úřadě, oni mne tomu naučili. Ted' jsem o něco chytřejší. Ted'kom vlastně se už k tomu vedou i ty mladý, jakože děti a tak dále. Takže se opravdu tady změnilo hodně. A eště se možná i změní. Já bych chtěla, aby se hodně změnilo, a to se nám asi nepodaří, protože kdysi dávno sme se drželi jakoby jako rodina, byli sme všichni jako jedna rodina. Ale někteří lidí odsud pak dostali funkce a nosej nosy na hlavě. A holt už to není ta rodina, co sme bývali. A každej prostě jede sám za sebe, já to chápu, že z jedny strany jsou rádi, že tu práci mají, že jim ten ČZ dal tu práci. Ale dá se říct, že se z nich stalo to, co z nich nebylo. To mě hodně mrzí. A hlavně neuznávaj to, co se uznávalo.

Informant 4 – žena: A co by sem mohla říct, špinit nebudu ani pomlouvat, budu jenom chválit. Je to dobrý, že sou tady ČZ, že dělaj něco pro panelák, pro nás, pro cigánou, že sem tam i práce se najde, náká brigáda. Když chceme někam opravdu nutně zavolat na sociálku, k doktoru, do nemocnice, do školy, to už je jedno. Většina z nás cigánou mobily máme, ale kredity nemáme. Tady je pevná linka, to nám také umožnili, že můžeme zavolat, nechťejí po nás peníze za to. To je taky docela dost výhodný. Když je tu šatník – bazárek, za dvě tři koruny. ČZ seženou věci jako charitu, oblečení. Něký projekty, to já nevím co to je, ale vím, že chodia děti na různý výlety, do bazénu, všecho to hradí ČZ. Máme tady keramiku, že si

chodíme do keramiky. Já většinou nikam nechodím. Já vám můžu říct, co vim, co se tady dělalo, když sem tady byla – brigády, naučná stezka se dodělávala, keramická dílna, není to dlouho, chození do Betlému.

Informant 5 – žena: Já vím hodně. Já sem chtěla, aby mne vzali nebo kluka do práce. Jako první se ptal tady toho (vedle nás opravoval zaměstnanec ČZ a člen komunity motorku), aby ho vzal do práce, a nevzali, vzali jiný. Když někdo potřebuje pomoc jako my, my bereme strašně málo, tak nevzali ani mne ani kluka, kdyby vzali aspoň jednoho. To se mi vůbec nelíbí. Já sem dělala keramiky, já umím dobře dělat. No tak, co mne napadá. Dřív to bylo lepší, dřív to bylo výborný. Lidé si pomáhali, když ste potřebovala, šla ste tam, ale jiná šéfová, to je paní třetí šéfová. Ona bohužel chudák je nemocná, ona je moc hodná. Ale dřív to bylo lepší.

Informant 6 – žena: Je to obecně prospěšná společnost, že její náplní práce je pracovat se sociálně vyloučenou komunitou v Dobré Vodě, Služetíně, na Farmě.

Informant 7 – žena: Skoro všechno, co se dá přečíst na internetu. Je to nezisková organizace, která si nedoplňuje stránky. Nejsou aktuální. Starý fotky, starý informace i akce. Chtěla jsem se dozvědět o nových akcích, letošních. Nás obcházejí – vyhnou se, že je tu brigády se dozvím od sousedky. Po deseti letech brigád, co jsme vyčišťovali všechno kolem, vozili do /*/, tady nebyly kontejnery, třídili. Šla jsem se zeptat, co s nepořádkem tam vzadu, (prostor za paneláky, zahrádky) co se bude dělat. Odpověděl mi pracovník, že /*/ je na stáži, ať přijdu jindy. Řekla jsem mu, že to nebrání tomu, aby tam šel se mnou, tak jsme šli. Bylo mi řečeno, že to přijde na pořad za rok. Nic se nezměnilo, spíš zhoršilo, bylo mi řečeno, že to přijde na pořad rok na to, ale to už je pár let. Stále se nic neděje. Doporučuji se tam jít podívat. Na to už jsem neměla skutečně sílu.

Informant 8 – žena: Moc toho nevím, dění se nezúčastňuju, nikdy jsem na žádný kurzy nebo tak nechodila. To, co by mne zajímalo když bylo, tak jsem tu zrovna nebyla. Víím, že říkali, že se budou snažit předělat romské obyvatele na normální, aby se zapojili do dění normálních lidí, chodili do práce, nebrali dávky, aby se uměli postarat o sebe a ne brát jenom.

Informant 9 – žena: Víím téměř všechno, jak přišli trapisti, nějaká organizace, vedl ji pán, nebylo to úspěšný. Pak byla ředitelka /*/, ze začátku to bylo úspěšný, hezky to fungovalo. Zapojila sem se do aktivit, teď už ne. Je to nezisková organizace a všichni toho využívají. Využívají a já to vidím jako obyvatelka, a strašně se mi to nelíbí. Ze začátku jsem jim hodně fandila, bylo to fajn, něco se dělo, teď se vezou, už nic nedělaj. Už jenom kolik je zaměstnanců ČZ? Nelíbí se mi, jak zneužívají služeb, mají prostředky od trapistů, benzín jim někdo dá. Občerstvení, to se tam sejde celej panelák. Mají auta od ČZ k dispozici, jezdí si do

Teplý nakupovat. Todle už se mi nelíbí. Ze začátku neměli nic, bylo to takový a všichni se strašně snažili. Teď už toho všichni strašně zneužívají. V podstatě, když maj brigádu, to, co my děláme normálně, to oni dělaj jako brigádu. Teď už se jen uklízí, dřív se budovalo, teď se uklízí, udržuje. Ženský u záhonku sedí celej měsíc a nic. Na brigádě plejou, uklízí, sekaj trávu – je pivo a guláš zadarmo. Jsme jiný, vidím, že roste plevel, tak to udělám. Oni jenom na brigádě, přijde se nafotit, tak všichni plejou. Asi tak tři čtyři roky nazpátek se to změnilo. To už sem se neúčastnila žádný brigády. Nikomu sem to neříkala, nikdo se neptal.

Informant 10 – muž: Takhle, žádám o práci, nikdy sem jí nedostal, nikdy, i když sem tady na úřadě, něco беру z úřadu, nějakou tu korunu mam, dostávám peníze. Ale tady žádám o práci, nikdy sem se k tomu nedostal, nikdy. Tady z paneláku dělají vždycky ty stejný. Dělej no, dětský hřiště dělaj, tady tohle (nová budova komunitního centra). Tenkrát sme malovali celej panelák, dlaždice dělali, plastový okna se dávaly. Dětský den, soutěže, brigády sou normálně tady, dětský soutěže, tábory různý, do kina, do divadla, na plavání.

Informant 11 – muž: No asi to nejlepší. Dělej to nejlepší pro nás, zkouší vytvářet nějaké pracovní podmínky pro nás. I když to není někdy jasný, ale sou. Když něco potřebuju já, tak půjdu za klíčovým pracovníkem, přeptám se na něco. Oni mi pomůžou, nějaký nabídky pro děti, tyhle sportovní kroužky a já nevím, co všechno. Děti tady mají tancování. Pak sou tu pro děti fotbálek, ping – pong, nějaký to plavání. Tady bude dokonce nějaký truhlářský kroužek, co někdo povede. Děti tu maj doučování. Potom nabízejí svoz dětí do školek. Takhle asi. Pro chlapa dospělýho – když potřebuju něco nutnýho - telefon, doktora, vyřizovat nabídky práce, že mi poskytnou internet, já si můžu něco najít. Je tam místnost s internetem. Potřeboval jsem teď učebnu, abych si udělal testy na profesák. Protože v paneláku nefunguje internet. Tak sem je požádal – oni řekli, jo, kdykoli se domluvíme na nějakou hodinu, budeš sem chodit, takže sem měl volnej přístup. Máme tu nějaké dobrovolné brigády, kdy děláme něco pro obec, pro sebe, pro nás.

Informant 12 – muž: Nevím nic, ČZ mne vůbec nezajímá.

Informant 13 – muž: Možná, že jsem zorientovaný dost, jak vzniknul, co funguje. Organizace tady funguje hlavně sama pro sebe, pro panelák jistě. Sama sebe je schopna saturovat nejmíň. Zaměstnává asi 30 lidí, otázka po efektivitě. Měli bychom si říct, co bylo cílem, jestli začlenění a integrace pak je efektivita nízká. Když je cílem zaměstnat 30 lidí s platy, co jsou tady nadprůměrné, pak je efektivní. Lidé s vysokou školou by tady těžko

našli práci, svým způsobem tady efektivita je, oni si vystačí, je to perpetum mobile. Položíme-li si prapůvodní otázku – jestli je to o začleňování nebo o bytí. Jejich cílem dnes mělo být začleňování, aby tam byla použita inverze, pokud je integrace cílem, v dané chvíli je ta integrace sice proklamovaná, ale opak je segregace, ta je pro další bytí organizace nutná, kdyby byli integrováni, pozbyla by význam, a ty místa by nebyly. Já nevidím ty jednotlivosti, já vidím ty poměry, jak se ta situace vyvíjí, čím dýl bude konzervovaná takhle, tím dýl se můžou čerpat peníze ze všech možnejch zdrojů, a ono to funguje, já se jim nedivím.

Informant 14 – muž: Takže nejvíc bych řekl, že je ta organizace důležitá. Ale vidím spoustu nedostatků, které ale s organizací nesouvisí, je to spousta věcí dohromady a musí se řešit politicky a toho tato organizace není schopná. Jsou tu protichůdné aktivity různých zájmových skupin. Chybí průběžné hodnocení a evaluace projektů. Peníze lidi aktivují, ale nevydrží to. Znáám tu organizace asi od roku 2008 -2009. Přišel za mnou pracovník té organizace a oslovil mne, zeptal se mne, jestli bych pomáhal vyvíjet projekty, které byly následně ČZ prováděny.

Interpretace dat k cíli č. 1

Informanti 3, 5, 7, 9 a 13 v úvodu své odpovědi sdělili, že o organizaci mají informace. „Vím hodně“ (inf. 3,5). „Vím téměř všechno“ (inf. 9). „Možná jsem zorientovaný dost“ (inf.13). Informant 7 sděluje, že „ví skoro všechno, co se dá přečíst na internetu“, nedostatek vidí v chybějících aktuálních informacích. Informant 14 uvádí na prvním místě důležitost organizace, vzhledem k jeho vysoké angažovanosti v organizaci, lze předpokládat, že má informace o organizaci. 6 ze 14 informantů deklaruje, že mají o organizaci dostatečné informace.

Informanti 1, 4, 11 hovoří na začátku své odpovědi o tom, že organizace něco „dělá“. „Dělají nějaký projekty... tady jako pro nás brigády a všelijaký aktivity“ (inf. 1). „Je to dobrý, že sou tady ČZ, že dělaj něco pro panelák, pro nás, pro cigánou“ (inf. 4). „Dělaj to nejlepší pro nás“ (inf. 11). Informant 2 si činnost ČZ v úvodu spojuje s pomocí. „pomáhaj lidem tady“. Informant 10 si spojuje organizaci s pomocí v zajištění práce „ale tady žádám o práci“.

Málo informací a žádné informace o organizaci uvádí informanti 8 a 12.

Informanti si spojují organizaci s projekty/aktivitami pro děti, vnímají souvislost organizace s brigádami v obci, s možností získání pracovního místa a s činností komunitního centra. Projekty/aktivity pro děti se objeví u 6 odpovědí – informant č.1, 2, 3, 4, 10, 11. Brigády v obci, možnost získání pracovního místa a činnost komunitního centra, všechny tyto kategorie uvedlo shodně 5 informantů. Brigády v obci uvedli informanti č. 1, 3, 4, 10, 11. Možnost získání pracovního místa prostřednictvím ČZ uvedli informanti č. 2, 4, 5, 10, 11. Činnost komunitního centra uvedli informanti č. 2, 3, 4, 10, 11.

Výčet projektů/aktivit pro děti je pestrý, jsou jimi: návštěvy bazénu, taneční kroužek, kroužek keramiky, fotbal, stolní tenis, truhlářský kroužek, klubovna pro děti, tábory, výlety, doučování dětí, školička, dětský klub, soutěže pro děti, návštěvy kina nebo divadla, výstavba dětského hřiště.

Brigády v obci jsou uváděné s pasivním vstupem: „dělej tady jako pro nás brigády“ (inf. 1), „co se tady dělalo, když jsem tady byla – brigády...“ (inf. 4). Také s aktivním: „naučilo se hodně věcí..., pak taky upravit bydliště tam, kde člověk bydlí, udělat si to okolí, aby bylo hezký“ (inf. 3). „Máme tu nějaké dobrovolné brigády, kdy děláme něco pro obec, pro sebe, pro nás“ (inf. 11).

V obecném smyslu existuje možnost získat prostřednictvím ČZ pracovní místo. Někteří informanti považují tuto možnost jako pro sebe spíše uzavřenou: „Takhle, žádám o práci a nikdy sem jí nedostal, nikdy“ (inf. 10). „Já sem chtěla, aby mě vzali nebo kluka do práce... nevzali, vzali jiný.“ (inf. 5).

Činnost komunitního centra je informanty č. 2, 3 spojována s pomocí od pracovníků: ... „vyříděj na úřadech,... pomůžou s těma dávkama“ (inf. 2) nebo naplněním nějaké potřeby „když potřebuju něco nutnýho, telefon, doktora, vyřizovat nabídky práce, že mi poskytnou internet“ (inf. 11).

Výrazně se z této skupiny informantů odlišoval informant 3, který uváděl... „rozjžděli takový věci, jako ukázat Romům, jak se chovat, jak se starat o věci kolem sebe... pomáhat druhým, naučit se vyjít vstříc dětem... vést, řídit, učit je něčemu... aby z nich něco bylo... naučilo se... změnilo se... aby ten člověk k tomu, co ho druhej naučil, aby si toho vážil, ... neničil... změnilo se... aby vlastníma rukama něco vybudoval.“ Vybízení ke vzájemné spolupráci organizace a maminek při navrhování aktivit pro děti uvádí informant 1: „Že přijdou a řeknou, můžeme se sejít a můžete říct, každá maminka svůj návrh, co byste

chtěly.“ Informanti z této části uváděli většinou, že „oni“ – Český západ „dělej, nabízej, pomáhaj, vyříděj, umožnili nám, seženou, chci, aby mě vzali.

Vlastní negativní zkušenost, kterou spojují s činností organizace uvádějí informanti 7 a 9. „Stále se nic neděje, doporučuji se tam jít podívat“ (inf. 7). „Nelíbí se mi, jak zneužívají služeb“ (inf. 9). Dvěma informantům 9 a 13 se jeví počet zaměstnanců organizace jako vysoký. Informant 13 se ve své odpovědi zabývá cílem a smyslem organizace „jestli je to o začleňování nebo o bytí“. Informant 14 označuje organizaci „první řadě jako důležitou“, aktivně se zapojuje do její činnosti, ale řešení nedostatků v účinnosti spatřuje mimo organizaci, a to v politické oblasti.

Informanti 6 a 8 uvedli osobní vyjádření náplně činnosti organizace. Informant 12 se o organizaci nezajímá.

7. 9. 2 Míra zapojení

Tabulka č. 3, cíl č. 2: Zjistit, jaká je míra zapojení/účasti informanta/ky do komunitních projektů/aktivit
--

Informant 1 – žena: Dělal se třeba vaření, kdo udělá nejlepší bramborák. Naposledy byla brigáda po celý vesnici. Já sem se přihlásila k děckám, dělala sem s nima písek. Pískoviště sme dávali nový, nový písek nám přivezli, my sme to museli s děckama vybrat ten starej, vyhodit ho a dát tam ten novej.
--

Informant 2 – žena: Když sou výlety, nebo když se něco vyrábí na ČZ, tak tam jdu si vyrobit třeba věnec, když jsou Vánoce, nebo tak různě. Na brigády chodim, co to začalo, ani jednu jsem nevynechala, tam chodíme. Manžel, já a děti. Já sem dělala šéfa, natírala sem prolízky a ten domeček. A různý věci, třeba plejt, něco sázet. Písek, jako nový pískoviště, starý písek se dá na stranu, dá se nový písek. Šéf – napíše se prostě k šefovi třeba 5 lidí, třeba maminky, ty sou u mne, a já jim říkám, co se bude dělat, jaký věci k tomu potřebujeme, co to všechno je, jinak si je hlídám. Pak si deme na oběd, prostě do čtyř hodin. Hlídat, aby nikdo neutek, aby nikdo na ní nedělal a druhej kouká, já je hlídám a přitom taky dělám s nima. Komunikovat s lidma musí umět. Já s nima jako mluvím, oni mi znaj tady ty lidi, tak se ke mne připíšou, já se s mima bavim, hodně o nich vim, spoustu věcí, i oni o mne. Kdo přijde na realizační tým, tak ten bude šéf, je tam jeden šéf šéfů a ten organizuje všechno. My taky vymýšlíme, co bude k obědu. Ten, kdo je šéf, tak ten se domluví, co se tam bude dělat, co zrovna potřebujeme opravit, tady po vesnici. Tak každej si něco vybere a ten to prostě bude dělat, to co si domluvíme. Bylo tam živej plot, pískoviště, natírání, rumpál, plejt. Domluvíme

se, já si třeba něco vyberu – já sem si vybrala natírání, že chci natírat prolízky.
Informant 3 – žena: Pomáhala jsem trénovat děti v tanečním kroužku. Dvě moje děti tancovaly v kroužku, kluk už je plnoletý, už je pryč a holčina tancuje. Vařila jsem v kuchyni oběd pro lidi. Byla sem šéf šéfů, to není obyčejnej šéf. Úklidová četa jsem byla. Nebo sem byla mezi těmi, co rozhodne, co bude k obědu, co se k tomu koupí. Šéf šéfů je to dost těžká práce – je to o komunikaci s lidma, musíte k nim přijít a vysvětlit, tak abych neurazila staršího třeba 50letýho člověka. Říct pomůžu Ti, aby se neurazila, že sem někdo nad ní, ukázat, že sem člověk jako ona, musí těm lidem ukázat, že umí pracovat a s nima taky trochu pracovat. Dospělí dělali většinou těžší práce, dělala sem většinou mezi ženskýma a dospělýma staršíma lidma. Přece nepřijdu ke chlapovi, který např. vyřezává lavičku a řeknu mu děláš to blbě. To by mi jednu cáknul a řekne starej se vo svý. Docela sme spolu vycházeli, nestalo se nám, že sme se při brigádě pohádali.
Informant 4 – žena: Z těch akcí, nebo, co to, já málo chodím, na ten živej betlém chodím, párkrát jsem byla na keramice, já málo někam chodím, mně se prostě nechce, já sem radši doma. Na betlém chodím jako divák, tady většinou skoro všichni jako diváci. Ráda sem chodila vyrobit si náušnice tady, kolikery věci.
Informant 5 – žena: Brigády, děláme tady brigády. Hrabeme, stříháme živý plot, zametáme silnice, papírky sbíráme. Svátek sousedů – my se bavíme, děti dělaj soutěže, ženy vaří, chlebíčky se udělaj, nebo guláš udělaj.
Informant 6 – žena: Já do ničeho, manžel pomáhal několikrát na brigádách.
Informant 7 – žena: Jak jsem říkala, měli jsme snahu, oba dva u toho jejich projektu, když ještě začínal nás ještě zvali, připíchli nám špendlíkem – bude tohle, přijeli jsme. Já myslím, že to bylo uprostřed týdne, že to ani nebylo o víkendu. Bylo to v rámci toho, že se tady mělo dělat něco odvodňovacího, melioračního, měla se přestavovat ta budova – to bylo výhledově, to byl nějaký ten plán. Především proto, že se měla udělat cyklostezka a měla se stavět ta dřevěná besídka na začátku vesnice, nějaká lavička, zídka, svépomocí, pak ta studna, to bylo úplně na začátku. Tak k tomu setkání jsme přijeli. Pak jsem tu byla jenom já a měli jsme snahu se zapojit, chodila jsem, s těma praporkama, všechno jsme to absolvovali, ale pak jsme poznali, že neziskovka se bez nás obejde, byla tam i nějaká architektka, já nevím, kdo všechno, nějakí donátoři, ale prostě ten posun byl spíš ze strany organizátorů a nás. Na každý brigádě, když jsem tak viděla, to bylo prostě posedávání těch, kterým se pomáhalo. I ta poslední brigáda, to bylo minulou sobotu, když jsem se vraceli, tak jsme viděli jedinýho /*/,

<p>který tady pracoval, zbytek jsme neviděli. Tak jsme ho viděli, bylo strašně teplo, strašně horko a jedinej, kdo pracoval, teda co my jsme viděli, byl /*/.</p>
<p>Informant 8 – žena: Ne. Je to nefér, oni jim dají - kaslíky, hlínu kytky, je vyhodnocenej ten, kterej aspoň to zalévá.</p>
<p>Informant 9 – žena: Už se nezúčastňuji ničeho, dřív brigády, angličtina, účast na různých kurzech, např. věnečky, patchwork. V osadním výboru sem zezačátku byla zapojená dělala. Do Betléma chodím, rozkvetlé okno, to se neúčastním. Oni ty rostlinky dostanou ze zahradnictví, není to fér, já si je koupím nebo vypěstuju. Osadní výbor – docela málo se řešilo, ze začátku, nevím, jak je to teď. Oni se neúčastnili, sama jsem chodila na zastupitelstvo, nejsem taková, abych sama pořád někoho tlačila. Něco málo se tady změnilo – zahrnula se silážní jáma, žádalo se o novou silnici. Přede mnou byl pan /*/, to nevím, jestli se něco udělalo, pak asi /*/, teď asi /*/, ale už se neúčastním, je mi to jedno. Na brigády jsem chodila dřív hodně, zezačátku jsem chodila hodně. Do Betléma chodím jako účastník. Informace z cíle č. 1. Zezačátku to bylo úspěšný, hezky to fungovalo (ČZ). Zapojila sem se do aktivit, teď už ne. Je to nezisková organizace a všichni toho využívají Asi tak tři čtyři roky nazpátek se to změnilo. To už sem se neúčastnila žádný brigády.</p>
<p>Informant 10 – muž: Tady ne, tady nechodim na akce. Mně to nebaví takový ty věci, já spíš v Toužimi, ale tady to ne.</p>
<p>Informant 11 – muž: Brigády sou dobrovolný, já vždycky přijdu, i kdyby to bylo na hod'ku. Moje děti se zapojují, když se tu něco děje. Děti využívají doučování, angličtina jim nejde. Manželka vede kroužek. Děti –někdy se jezdí třeba i do zoo, někdy tam mohou i maminky. Do divadla, v Plzni byl festival Khamoro, tak se tam jedou podívat. Manželka se dohodne s paní /*/, ona řekne – máme nějaké peníze, do těch se musíme vejít.</p>
<p>Informant 12 – muž: Ne.</p>
<p>Informant 13 – muž: Já se nezapojuju, protože několikrát jsme to tady vyklidili kolem a několikrát se to vrátilo do původních kolejí. Tady kolem byl takovej nepořádek, že si to nikdo nedovede představit. Tady v pangejtech ležely televize, tady bylo všechno možný. To všechno sme na svůj náklad uklidili, svýma silama jsme to udělali. Po určitý době vás to prostě demotivuje. To co se tady děje, to je šílený.</p>
<p>Informant 14 – muž: Ze svých zkušeností, které jsem přirozeně nasbíral v /*/ a chtěl jsem se zapojit jako všichni. Je tady mnoho projektů, které chtějí dělat například: ptačí stezku jsme vybavili, postavili jsme kašnu s místem na lavičky kolem. Postavili jsme altán a teď jsme aktuálně dostavili podium s lavičkami, které je na volnočasové nebo kulturní akce, pořádané</p>

okruhem (spolupracovníky) Českým Západem. ČZ z prostředků EU fondů opravil budovu, kde jsou kancelář, truhlárna, keramická dílna a pracovní dílna. Místnosti jsou velmi malé, takže je potřeba je zvětšit, což se snad v budoucnu stane. A je mnoho dalšího, dětské hřiště to bylo v loňském roce. Osadní výbor – byl jsem součástí, ale to je něco jiného. Problémy tohoto společenství, této vesnice. Žije tady několik skupin dohromady, které namísto spolupráce na obci/městi pracují proti sobě. To je můj pocit. Já jsem jednou tenhle Osadní výbor (říká doslovně městský výbor) vedl. Někdy je to k dobru, jindy ne. Přirozeně jsem byl jedna část, která pracovala, jindy to byl Český Západ...nahrávka je rušena nějakým zvukovým signálem ...je tu jedno společenství Trapistů. Kterým to tam patří. Mají vliv na ČZ, ale nejsem si jist čím. Trapisté se ale starají o své záležitosti, nikoliv vesnice. Jakkoliv k vesnici také patří. Ale to je podstata toho řádu, budovat svoje společenství a nestarat se o okolí. To je jedna skupina, pak je tady druhá – to je Český západ a ten má peníze, které osadní výbor nemá. A díky tomu, že mají peníze, tak mají prostor provádět projekty a angažovat díky tomu i lidi. Protože lidi jsou motivovaný tím, že na závěr projektů je nějaká oslava. Ale ta oslava je i pro ty, kteří nepracovali, a to považuju za špatné. Přejde tak 20 – 25 osob. Jako třetí je tady instituce osadního výboru, my sami, a já teď říkám, my sami, tedy skupina zvolených zástupců. Ta třetí skupina – té něco chybí, že nespolupracuje. Já se pokouším „cikány“ aktivovat. To znamená, že oni na dobrovolné bázi spolupracují a dělají něco pro to, jak vesnice vypadá. Je to tak, že moje žena potom udělá něco k jídlu a něco k pití. Teďka to vypadá jako sebechvála, ale to tak není myšleno. Je to tak, že já jsem díky své činnosti u dalších projektů vnímán jako „vedoucí osoba“, takže když byl volený osadní výbor, tak pro mě hlasovali, i když neumím česky. Cesta do Betléma – to provádí každý rok ČZ. Den Romů – tam nemám žádnou činnost, oni mě vždycky zvou, bývám jediný kdo přijde, ti ostatní neprijdou. Kvůli negativním zkušenostem, ke kterým došlo dříve. Zajímám se o další aktivity, všímám si jich, např. o pracovní dílny, pohovory k pracovní přípravě. Kromě toho, ne nějak plánovaně, ukazuji dětem, jak pracovat se dřevem.

Interpretace dat k cíli č. 2

Nejvíce uváděným zapojením jsou pravidelné dobrovolné brigády v obci – projekt Brigády v Dobré Vodě. 7 ze 14 informantů uvádělo svou osobní účast na brigádách (inf. 1, 2, 3, 5, 6, 11, 14). Výjimkou byl informant 6, kdy byl přítomen manžel. Přestože nebyla otázka na četnost účasti na brigádách položena, účast na každé brigádě uvedli v rozhovoru informanti 2 a 11. „Na brigády chodím, co to začalo, ani jednu jsem nevynechala“ (inf. 2). „Brigády sou dobrovolný, já vždycky přijdu, i kdyby to bylo na hodku“ (inf. 11). Zpočátku

(nedatováno) se zapojovali také informanti 7, 9, 13. Důvody současné neaktivity informantů jsou: organizace se bez nich obejde, pasivita lidí, zneužívání služeb, demotivace na základě zmaru vlastní práce. Informant 7: „zpočátku, jsme měli snahu... ještě nás zvali... měli jsme snahu se zapojit... pak jsme poznali, že neziskovka se bez nás obejde..., když jsem tak viděla to posedávání těch, kterým se pomáhalo“. Informant 9: „ze začátku to bylo úspěšný, hezky to fungovalo... teď už toho všichni využívají... asi tak tři čtyři roky nazpátek se to změnilo, to už sem se neúčastnila žádný brigády“. Informant 13: „já se nezapojuju, protože několikrát jsme to tady vyklidili kolem a několikrát se to vrátilo do původních kolejí... všechno sme na svůj náklad uklidili, svýma silama jsme to udělali. Po určitý době vás to prostě demotivuje“. Brigád se nezúčastňují informanti 4, 8, 10 a 12.

Speciální funkce při brigádách měli informanti 2 a 3. Je to funkce „šéfa“ a „šéfa šéfů“, tedy vedoucího pracovní skupiny a organizátora pracovních skupin. Obě pozice vyžadují určité dovednosti, postoje i osobní vlastnosti. Jedná se o vlastní aktivitu (mít zájem o pozici, přihlásit se na ČZ, domluvit se, zjistit potřeby pro náplň brigády), dovednost jednat s lidmi a komunikovat, vést je, zorganizovat práci, vhodnou formou jim umět poradit, ukázat pracovní činnost, motivovat k práci po dobu brigády. Účastníci brigády se do skupiny k šéfům sami přiřazují, sami si vybírají ke komu se přidají. Lidé na obou těchto pozicích při brigádách s ostatními lidmi pracují. Informant 3: „Docela sme spolu vycházeli, nestalo se nám, že sme se při brigádě pohádali.“

Další uváděné zapojení do komunitních projektů/aktivit bylo s nižší četností: Cesta do Betléma, tvůrčí dílny, vaření, výlety, keramika, pomoc při vedení v tanečního kroužku, Svátek sousedů, doučování pro děti, návštěva zoologické zahrady, divadlo, festival Khamoro, Den Romů. Dva informanti ze 14 (4, 14) se účastní komunitní aktivity Cesta do Betléma jako diváci. Na různé činnosti v rámci tvůrčích dílen chodí dva informanti (2, 4). Svě zapojení do ostatních uváděných aktivit/projektů uváděl vždy jeden informant.

Informant 9 se dříve účastnil tvůrčích dílen (kurzů) a kroužku angličtiny. Zapojení do aktivit ČZ skončilo z výše uvedeného důvodu u projektu Brigády v Dobré Vodě.

Informant 14 se výrazně odlišuje výčtem uváděného zapojení při budování ptačí stezky, stavbě kašny, altánu, podia s lavičkami, dětského hřiště, do činnosti osadního výboru, účastí na Dni Romů. Učí děti, jak pracovat se dřevem. Sděluje zájem o další aktivity ČZ, kterých si všímá – pracovní dílny, pohovory k pracovní přípravě. Informant je vysoce

angažovaný, a to jak v zapojení do projektů, tak i v zájmu o aktivity ČZ, které jsou cílené na komunitu.

7. 9. 3 Vysoce významné projekty

Tabulka č. 4, cíl č. 3: Zjistit, vysoce významné projekty pro informanta/tku nebo jeho rodinu
Informant 1 – žena: Je dobrý, že postavili tady to komunitní centrum, získala jsem takhle práci. Můj přítel je rád, že pracuju, já jsem taky ráda, děti máme zabezpečený – škola, školka, takže máme klid.
Informant 2 – žena: Pro moji rodinu dělaj jenom ty výlety a že vezmou přítele do práce. Přítel tam teďkon skončil, vzali ho na pět měsíců a pak zase jinou partu. Až oni skončí, tak zase naberou na nějaké měsíce jinou partu. Jsem nespokojená jen s tím, že tady sou byty, prostě, a klíče neodevzdaj dolů.
Informant 3 – žena: Oprava bytu. Bylo slíbeno, že si za určitou cenu byty odkoupíme a budeme mít svý. Pak z toho sešlo. Úřad nás prodal, oni nás odkoupili, a než sme se vzpamatovali, tak sme byli někde jinde, no ze všeho toho sešlo. Šli jsme do toho, jakoby to bylo všechno naše, házeli sme cement, vymalovali, uklízeli, dělali sme všechno, každej dělal, najednou to utlumili. Pak se to prodalo, když sme se chtěli dopídit, co s tím bude, kde to vázne, tak nás pořád odháněli, ještě nic, my nevíme, nakonec paní ředitelka odstoupila.
Informant 4 – žena: Fakt nevím, skoro nechodim na žádný akce, sem většinou doma, mne to nějak neláká, furt peru, peru, věšám hadry, rači uklízím, než bych někam šla.
Informant 5 – žena: Práce. Já sem tady dělala, je to už pět šest let, to ještě byla dole keramika, tam sme dělali deset měsíců. Na smlouvu. Kluk tady dělal, to už je sedm let, sekal trávu se sekačkama, on to umí sekat trávu.
Informant 6 – žena: Já nevím konkrétní projekty, já to mám globálně, pro nás je důležitý to, že se s Romama pracuje, že nějakým stylem začaly fungovat, dřív se tady nic nedělo, bylo tady plno kriminality, to teď není. Ale jakějma postupama, jakějma projektama k tomu dospěli, to já nevím.
Informant 7 – žena: Žádný.
Informant 8 – žena: Je to tu trošku lepší. Studna, dřívě tam bylo harampádí, je tu krásný altánek. Upravilo se okolí.
Informant 9 – žena: Ze začátku než se začaly dělat brigády, účastnila jsem se projektu nadace Via, účastnila jsem se kurzů, protože jsem chtěla, jak žádat o dotace, jak se tam mám chovat, jak zapojit ostatní lidi, jak získat peníze od cizích lidí, to byl pro mne přínos. Kurz mi

otevřel oči, jak se žádá o dotace. Docela mám z nadace Via dobrý pocit.
Informant 10 – muž: Práce, pro všechny je důležitá.
Informant 11 – muž: Nová okna v paneláku, to bylo pro mne důležitý a bylo to všechno pro mě. Ty rámy a okna, to byla hrůza. Někdo to vymyslel, někdo to napsal, pak přijeli zedníci a udělali to. My sme skládali materiál, oklepali sme omítky, nahodili sme si to, vymalovali, to jo. Je pro mne důležitý, aby bylo uklizeno na chodbě.
Informant 12 – muž: Zatím nic, pokud přijde nějaká zajímavá nabídka, ale zatím nic.
Informant 13 – muž: To je pod mojí rozlišovací schopnost.
Informant 14 – muž: Odpověděl bych tak, všechny projekty jsou důležité, důležité je to, že se s lidmi pracuje, že se aktivují.

Interpretace dat k cíli č. 3

V konkrétně uváděných odpovědích čtyři informanti 1, 2, 5 a 10 uvedli jako nejdůležitější získání pracovního místa. „Práce, pro všechny je důležitá“ (inf. 10). Informanti 3 a 11 označili opravu paneláku, na které se částečně podíleli i sami nájemníci. Výlety pro děti, pro děti s maminkami uvedl informant 1. Úpravu okolí vesnice uvedl informant 8. Účast na projektu Nadace Via kurzy k dotacím na projekty a uskutečňování projektů uvedl informant 11.

Pro informanta 6 je důležité, že se s Romy pracuje, že nějakým způsobem fungují. Spatřuje rozdíl v oblasti kriminality v obci v minulosti a současnosti: „Bylo tady plno kriminality, to teď není.“ Pro informanta 14 jsou všechny projekty důležité, důležitá je práce s lidmi a jejich aktivace.

Informant 4 se téměř nezapojuje do projektů, věnuje se domácnosti. Informanti 7, 12 a 13 žádný projekt nevybrali.

7.9.4 Získané dovednosti a znalosti

Tabulka č. 5, cíl č. 4: Zjistit, co se prostřednictvím účasti v komunitních projektech informant/ka dozvěděl/a, naučil/a.
Informant 1 – žena: Naučila sem se na tkalci, zkoušela sem šít v šicí dílně. Mohla sem pracovat v šicí dílně, ale nebavilo mne to, ne úplně nebavilo, ale je to náročný, to šití. Mladší syn ještě nechodil do školky a já sem ho nechtěla nechávat na hlídání babičce, má taky svoje zájmy a aktivity, nechěla sem, aby to měla narušený. Tak proto sem to odmítla.
Informant 2 – žena: Že můžou dělat ty děti – do života, jako že musej pracovat, aby něco

měly, vydělat si. Vidíte hodně lidí i cizí, poznáte se, bavíte se , různý věci. O tom, že když chcete něco opravit, vylepšit, tak se domluvíte, kolik to stojí, tady to a tady to. A potom to prostě uděláte. Je to dobrý, že ukazují těm lidem ten postup a že to de. Ale měli by si to tady vážit, ty lidi. Některý lidi tady prostě dělaj bordel. Něco opravíte, uděláte a někdo to prostě rozbijí. Když jim řeknete nelezte na to, nebo takový, tak vás pošlou někam, sou drzý, sprostý. Někdo si toho neváží, vy to tady uděláte a oni to za chvíli zničej. Já sem ráda, že mi vozej děti do školky, ale musim za to platit, měsíčně na jedno dítě dvě stovky, na benzín. Na všechno chtěj platit, když je tu bazárek, tak se taky za to platí. Říkaj, my sme to vybrali, abyste měli na výlet a takový věci. Teď pojedeme na výlet do chatek, za ubytování platíme stovku, to budu platit sama. Chodila sem na kurzy šití, počítač a další. Kurz v Praze na komunitní práci, jeden na děti, na tu školičku, jak s dětmi pracovat, různý techniky na ruce, jak přemísťovat školičku s nábytkem, aby si děti neublížily, jak pracovat s dětma, jak komunikovat, když chcete mluvit s nima, kleknout si a dívat se mu do očí. Jak učit předškoláka, když nastupuje do školy, do školky. Sem ráda, že sem si zapamatovala, protože mám svoje děti. Je to asi roky zpět, jezdila sem asi tři čtyři měsíce do Prahy, kluk chodil do první třídy, holka do nulky. Dostávala jsem finanční podporu, byla sem ještě na mateřské. Myslela sem, že na to nemám, že sem dlouho ze školy, že sem dlouho nepsala, že si udělám ostudu, třeba, že budu něco muset psát rychle, nevěděla sem, protože celou dobu máte ty děti, tak nepíšete, jenom na úřady. Nevěděla sem, co tam bude, jak s těma lidma. Byli tam i lidi, který sou tam na ty dotace, ta paní říkala, že zrovna na tu školku dávaj peníze, to sme se tam všechno učili. /*/ mi říkala, až děti vyrostou, tak možná budeš chtít dělat tu práci. Dodělávala sem si devátý ročník ve Žluticích, trvalo to asi rok, to už sem měla děti.

Informant 3 – žena: Naučila sem se dost – mám ráda tanec, zpěv, hudbu, taky mám ráda práci a hodně miluju kytky, já sem takovej člověk, když to chci, tak to musím mít. Kurzy od ČZ – šití, jako šičky, byla sem šičkou, ale nemohla sem to dělat /*/. Šití, počítače, keramika, kurzy kuchařů. Pro nemoc jsem nemohla jít ke zkouškám kuchařů a udělat zkoušky. To mě mrzí. Vedla sem k životu kluky jako je třeba vaření, péct cukroví, uklidit po sobě, vyprat, pověsit, složit, zamést, vytřít, vzít do ruky jehlu, zašít knoflíky. Sou dospělí a kolikrát přijdou a řeknou, že je to dobrý, co sem je naučila. Kolikrát nám uvaří, uklidí. Holka se učí tanec, umýt nádobí, prát, věšet prádlo, přišije si knoflík, zašije dirku, ví kam co, umí vytřít, zamést je jí /*/ let. Když to všechno tady začalo, tak se nám lidi posmívali, byla tu televize, reportéři, rádio – že z nás dělají cvičený opice, že Dobrá Voda je zoologická zahrada. Potom, když už se ke všemu přišlo a bylo vidět, co už je za náma – docíli sme autobusový zastávky, aby děti nemrzuly v zimě, nepadá na ně sníh, nefouká, když prší. Trávníky, chodníky, okolí. Vesnice

<p>je fakt čistá, udržují čistotu, a to všechno je pro nás. Lidi z toho něco maj, hlavně se jim to líbí, jinak by to nedělali, to všechno je k něčemu dobrý. Ty druhý, co se nám smáli, vlastně jezďej na ty naše akce – jako třeba vánoční programy nebo třeba pozvání na taneční kroužky, pak koukaj a říkaj, co všechno ta Dobrá Voda vlastně dokázala.</p>
<p>Informant 4 – žena: Naučila sem se z korálků naušnice, samotnou by mi to ani nenapadlo jak a co. Nebo keramiku, dneska každej neví, jak se vyrobí hrnek, z jaký hlíny, sou tam formy... a následuje technologický popis.</p>
<p>Informant 5 – žena: Naučila sem se dělat s keramikou, naše misky, co sme malovali, pálili, šly až do Brna na výstavu. Všechno zme v keramice dělali. Dělali sme z hlínou – mističky, talíře, popelníky, talířky, všechno možný, pak se to vypalovalo v peci. Na sluníčko vyschnout, pak do pece, pak malovat. Práce mi hodně bavila, tady to vědí všichni, já sem uměla dobře dělat keramiku, moc dobře.</p>
<p>Informant 6 – žena: -</p>
<p>Informant 7 – žena: -</p>
<p>Informant 8 – žena: Obdivuju /*/ co tady vybuodovala, nezvládla bych to. Všechny projekty jsou jenom pro panelák, cokoli se tady děje, je to v rámci pro romské obyvatelstvo, buď to někdo dělá dobrovolně. Sobota a neděle mají k dispozici auta ČZ. Co za to dávaj? Nedávaj nic, když nic neplatěj, gummy, benzín. ČZ učí děti tancovat, je to hezký, děti mají zájmový kroužek, nenudí se tak.</p>
<p>Informant 9 – žena: Rozšířilo mi to prostor – tohle to. (Nadace Via).</p>
<p>Informant 10 – muž: Kurzy k pohovorům pro zaměstnání. Počítačový kurz. Kurz na křoviňák, ale neudělal sem papíry, já sem to uměl, ale měl se tam nějakou chybu (asi v testu). Zajímalo mě, že sem se mohl něco naučit třeba truhlářinu nebo zámečnicka, ale nevybrali mě. Někdo je rád, že má tu práci.</p>
<p>Informant 11 – muž: Nemusel sem se učit nic, většinou pracuju s lopatou a v tom nepotřebuju radit. Umím manuální zednický práce. – v těchto situacích není nic, co bych řekl, tohle já neznám. Dobře řídím auto.</p>
<p>Informant 12 – muž: Zatím fakt nic, tady je to takový, že ráno posekaj trávu, občas se tu udělá nějaká brigáda.</p>
<p>Informant 13 – muž: -</p>
<p>Informant 14 – muž: No a ta funkce, o které jsem mluvil (v osadním výboru). To vede k tomu, že člověk víc rozumí lidem. A další věc je, že já jsem velmi šikovný. Takže lide mě často žádají abych se na něčem podílel, nebo abych jim ukázal, jak na to.</p>

Kromě toho taky ne nějak plánovitě, ne jednou za měsíc, jednou za týden. Ukazují dětem, jak pracovat se dřevem. Politici ty věci nevidí nebo, co je horší, je vidět nechtějí. Co je špatné, že nejsme schopni bez emocí jenom prostě vidět okolnosti, popsat je a zcela bez emocí se zamyslet, co mohu změnit. A musím k tomu také otevřeně říct, tohle je dobře a tohle je špatně. Je potřeba vést a také kontrolovat. V relativně krátkých časových úsecích, a tím myslím minimálně 2x za rok. Sejit se s těmi lidmi, kteří se o ten projekt starají a promluvit si, co se podařilo dosáhnout. A vyhodnotit to. A to je něco, co trochu postrádám u práce ČZ. To co jsem viděl, u nich totiž chybí kontrola. Oni něco udělají, ale potom se nepodívají na výsledek. To je jednak ČZ taky OSPOD a další. Potom jsem zjistil, že je mnoho averze. Proto jsem mluvil o emocích, je to odmítnutí. Odmítnutí ze strany českého obyvatelstva, to tam nepochybně je. Nikdo se neptá, proč tam ti Romové jsou. Ještě nikdy jsem neviděl následující otázku, proč se Romové takhle chovají. Jsou pořád vytěšňování, i když už stovky let žijí v tomto prostoru. Jako příklad bych uvedl jinou skupinu obyvatel, co se týče schopnosti integrovat – Vietnamci. Zpravidla se naučí jazyk, najdou si práci, a málokdy žijou ze sociálních dávek – to Romové ne. Doneslo se ke mně, nemohu to ověřit, že tady lidé nejsou sezdaní. A to i když spolu mají celou řadu dětí, ale drží se motta: když se vezmeme, dostaneme méně peněz. A to nemá žádný způsob, jak by se to mělo kontrolovat. Ani nevím, jak se zjišťuje otcovství. Musí otcové na ty děti platit a nebo nemusí? To takhle nemůže fungovat, oni například říkají (často nemají vzdělání) že se nic nenaučili, měli by za to málo peněz. Takže oni nemusí pracovat, protože tím že by pracovali, ztráceli by čas na to, dělat nějaké svoje hlouposti.

Interpretace dat k cíli č. 4

Oblasti rozvoje získané vlivem projektů člení autorka práce do tří oblastí.

Jedna oblast se týká získání dovedností, znalostí, vědomostí v oblasti vzdělávání v komunitních projektech. Vždy tři informanti absolvovali rekvalifikační kurz na šičku, kurz výroby keramiky, kurz práce na počítači. Dále se jednotlivě vyskytují kurzy práce na tkalcovském stavu, kuchařské práce, motivační a aktivizační kurz, kurz práce s křovinořezem. Jeden informant dokončil základní vzdělání absolvováním 9. ročníku základní školy. O získaných dovednostech hovořili informanti v rozhovoru. Informant 4: „Dneska každé neví, jak se vyrobí hrnek, z jaký hlíny, sou tam formy...“, následoval technologický popis výroby. Objevila se hrdost na své výrobky, inf. 5: „Naučila sem se dělat s keramikou, naše misky, co sme malovali, pálili, šly až do Brna na výstavu.“ Kladné pracovní sebeocení, inf. 5: „Práce

mi hodně bavila, tady to vědí všichni, já sem uměla dobře dělat keramiku, moc dobře.“ Kurz kuchařské práce nedokončil informant 3 ze zdravotních důvodů a dodal, „to mě mrzí“. Informant 10 nebyl vybrán do rekvalifikačního kurzu, měl zájem se něco naučit, jeho slova „někdo je rád, že má tu práci“ znamenají podle mého úsudku, někdo jiný tu práci dostal, a je rád.

Informant 2 hovoří v souvislosti se svou účastí na vzdělávacích kurzech v Praze (kurz komunitní práce a kurz k předškolnímu vzdělávání dětí) o svých tehdejších obavách, o pochybách o svých schopnostech: „Myslela sem, že na to nemám, že sem dlouho ze školy, že sem dlouho nepsala, že si udělám ostudu, třeba, že budu něco muset psát rychle.“ Také o strachu z neznámého prostředí a cizích lidí: „Nevěděla sem, co tam bude, jak s těma lidma.“ Ale i přes tyto obavy a nejistoty do Prahy na kurzy jezdila, kurzy byly ukončeny testy, které zvládla.

Druhá oblast se týká vlivu projektů na hodnoty a postoje, volní procesy informantů. Informant 2 hovoří o dětech v souvislosti s jejich představou o životě. Pokud něco chtějí mít, musí pracovat, vydělat si. V práci, v rámci kontaktů s ostatními, poznají mnoho lidí, cizích (lidi mimo komunitu), mohou se s nimi bavit. V případě, že člověk chce něco vykonat, stanoví si plán, domluví se s lidmi. „A potom to prostě uděláte.“ Oceňuje, že ČZ ukazuje lidem tento postup, a ukazují, že to jde. Lidé by si měli vážit práce druhého, někteří si jí neváží. Někdo něco vytvoří a druhý to zničí. Při napomenutí jsou drzí, sprostí. Informant 3 v rozhovoru sděluje, že v obci jsou vidět výsledky práce členů komunity – vysázená tráva, položené chodníky, upravená vnitřní část i okrajové části obce. Zařídili (osadní výbor), že v obci byla postavena autobusová zastávka, na děti už neprší, v zimě nemrznou venku. Vesnice je čistá, o její čistotu se starají sami. „A to všechno je pro nás. Lidi z toho něco maj, hlavně se jim to líbí, jinak by to nedělali, to všechno je k něčemu dobrý.“ Lidé, kteří se jim dříve posmívali, jezdí na jejich akce do Dobré Vody a oceňují, „co všechno ta Dobrá Voda vlastně dokázala“.

Třetí oblastí je větší porozumění lidem, umožnění vhledu do jejich psychiky a závěrů z toho plynoucích. Informant 14 sděluje, že funkce v osadním výboru vede k většímu porozumění lidem. Závěry z poznání lidí lze rozdělit do tří skupin: 1. Činnost politiků, kdy by se bez emocí měly popsat okolnosti a zamyslet se nad změnou, otevřeně říci, co je dobře a je co špatně. 2. Projekty, je třeba vést a kontrolovat minimálně dvakrát za rok. Sejít se, diskutovat, vyhodnotit. U ČZ chybí kontrola, ale také u OSPOD a jiných institucí. 3.

Existence averze vůči Romům. České obyvatelstvo je odmítá. Nejdůležitější otázkou je – proč se Romové takto chovají? Příkladem ke srovnání je integrace Vietnamců, ti se naučí jazyk, najdou si práci a málokdy žijí ze sociálních dávek. Romové žijí často v nesezdaných vztazích, myslí si, že pokud by uzavřeli sňatek, dostávali by málo peněz. Platí otcové na své děti? Říkají, že by za práci v zaměstnání dostali málo peněz, často mají jen nízké vzdělání.

Informant 8 oceňuje jak /*/ něco v obci vybuodovala. Také dětský taneční kroužek v rámci vyplnění volného času dětí. Všechny projekty však vnímá, že jsou jen pro panelák. Všímá si zneužívání aut Českého západu některými členy komunity. Pokládá otázku k platbám za používání aut.

7. 9. 5 Potřebnost služeb ČZ

Tabulka č. 6, cíl č. 5: Zjistit, v jakých situacích se informant/ka obrací na služby ČZ.
Informant 1 – žena: Řeším věci s přítelem.
Informant 2 – žena: Já si umím věci vyřídit sama.
Informant 3 – žena: Jo, stávalo se, že opravdu nám pomáhali, ono jich tam bylo zkraje, dá se říct, dost těch lidí, ale od té doby, co tam začala pracovat /*/, většinou každý člověk utíká za ní, /*/, potřebuju tohle...Pomoc byla většinou ohledně autobusu, který jede jeden ráno a jeden odpoledne, přiváží školáky. Když třeba zaspíte, už nic nejede, nemáte se jak dostat na úřad, třeba dete po těžký práci, zaspíte, nestihnete autobus. ČZ měl k dispozici auta, tak vás odvezli, přivezli, pomohli vám na úřadech vyplňovat papíry. Tam šlo o to, že paní na úřadu, vy to nemáte vyplněný, to musíte vyplnit, až to budete mít vyplněný tak přijďte. A kdo Vám poradí, člověku, jak na to, nikdo to neumí, nikdo vás k tomu nevedl, a teď radíte. Takže nám s tím pomáhali, byly i kurzy na vyplňování papírů na úřad. Já sem jeden z příkladů, která to neuměla, na ty kurzy sem fakt chodila, takže sem se to naučila, dokonce sem si i udělala vzor, a podle toho vzoru sem si ten papír vyplnila. A když sem přišla na úřad a něco mi tam chybělo, tak z paní vyšlo“ „měli ste kurzy v Dobré Vodě, to vás paní /*/ nic nenaučila“? Já říkám, tak když tam člověk něco zapomene, jedna dvě chybičky, tak mi poradíte, já to tam udělám. Ale bylo vidět, že postupem času, lidi chodili s vyplněnýma papírama a pro ty úřednice to bylo lepší, už to bylo jinačí. Teď už nás znaj, takže věděj, že člověk sem tam něco zapomene, tak nám i poradí. Ale už ví, že většina má vyplněný a je to fajn.
Informant 4 – žena: Když člověk má fakt problémy, tak většinou vážný s penězma, tak s tím pomůžou, to je pravda. Ale i jiný, já když mám problém, tak většinou přijdu sem. Oni to mají nějak podělený, ty holky z SAS, podělí si rodiny, keď ta rodina má nějaký problém, tak za některou přijde. Je to dobrý, že pomáhá ČZ s takovýma problémama. Furt sem přišla, furt.

Některým věcím a některým slovám nerozumím, takže chodím sem, já často, furt sem chodím.
Informant 5 – žena: O práci, ČZ, jo? Já sem nechodila vůbec za nima, protože já sem věděla, že mi nepomůžou, já sem tady nechodila za nima, vůbec ne. Ne, ne, vůbec to nemělo ani cenu, řekla vám, já nemám čas, přijďte zítra, zítra zase – nemám čas, přďte ...
Informant 6 – žena: Ne.
Informant 7 – žena: Ano, pomoc při komunikaci, pomoc při vysvětlení jaká je jejich role, v čem bych se mohla na ně obrátit, a jak jsem už řekla, moc jsem se toho nedozvěděla. V podstatě nikdy, nikdy nepřišli za mnou. K situaci za tím domem, šla se zeptat k situaci za tím domem. Já sem se dověděla, že se to bude řešit, Už je to 10 let a nic se nedělo, a nikdo za mnou následně nepřišel, byť slíbili.
Informant 8 – žena: Ocitla, ale myslím si, že by mi pracovníci nepomohli, obrátila sem se na rodinu.
Informant 9 – žena: Na ČZ jsem nešla, vždycky si poradím sama.
Informant 10 – muž: No, to sem potřeboval, to je pravda, třeba sem přišel, když sem potřeboval papíry, nějaký kurz, vždycky mi pomohli. Potřeboval sem nutně zavolat do Toužimi, zavolali na úřad, že budu dělat ty kurzy tady, to mi pomohli, nemusel sem jezdit do Varů, moh sem to udělat tady. Mám zájem udělat si nějaký kurz, jezdíme z Varů, máme peníze na to, že se jako učim, třeba teď jedu na školení do Toužimi. školení na sehnání práce, je to pod úřadem práce.
Informant 11 – muž: Jo, jo – potřebuje je třeba ohledně té práce, když něco potřebuju vyřizovat, telefony, maily, nějakou osobní radu s chlapama tady. Jsou potřebný, tak bych to řekl.
Informant 12 – muž: Ne. Jdu se poradit s přítelkyní, protože ta má hodně dlouhý prsty a má hodně velký styky.
Informant 13 – muž: -
Informant 14 – muž: Jsem s nimi v kontaktu. Když něco potřebuju, tak tam jdu a dostanu co potřebuju. Také se jim snažím vycházet vstříc, a teď udělám takovou narážku, ale nechci se jich dotknout. Jsou tam zaměstnány jen ženy, pokud potřebují pomoc s technikou nebo řemeslnou prací, dostávají ode mne veškerou podporu, kterou potřebují. Takže jsou rády, že je v blízkosti někdo, kdo jim s tím pomůže.

Interpretace dat k cíli č. 5

Kontaktování organizace ve spojení se zaměstnáním uvedli tři informanti 5, 10 a 11. Každý v jiné souvislosti. Informant 5 pojal možnost kontaktování organizace jen právě v souvislosti s pomocí k pracovnímu místu, uvádí negativní zkušenost. „Věděla sem, že mi nepomůžou... vůbec to nemělo ani cenu... řekla vám, já nemám čas, přijďte zítra.“ Pozitivní zkušenost uvádí informanti 10 a 11. Pokud měl informant 10 zájem o kurz a v případě, že byla možnost, zařídili mu, že na kurz nemusel dojíždět a mohl ho absolvovat v Dobré Vodě. „Školení na sehnání práce.“ Svůj aktivní přístup ke hledání zaměstnání může mít informant 11 také z důvodu, že mu organizace umožňuje vyřizovat telefony a maily.

Informanti 3 a 10 hovořili o poskytování pomoci od ČZ v minulém čase. Oba shodně uvedli pomoc s vyplňováním formulářů na úřadě. Informant 3 sděloval poskytování pomoci v situacích dopravní obslužnosti a pomoci při vyplňování formulářů na úřadech. „Když zaspíte... nestihnete autobus... tak vás odvezli, přivezli.“ Aktuální situace ve které se nyní obrací na organizaci nebyla uvedena.

Využití pomoci v oblasti vážné finanční problematiky, uvedl informant 4, dále potřebu vysvětlení některých věcí a slov řeší s pracovníky ČZ. Frekvenci kontaktování pracovníků uvedl jako častou. Informanta 11 je s pracovníky organizace v kontaktu z důvodu vlastní aktivity při hledání zaměstnání, kdy je mu umožněn přístup k technickému zázemí, ale i při potřebě osobní rady, ... „nějakou osobní radu s chlapama tady, jsou potřebný tady“.

U informanta 7 vznikla potřeba pomoci při komunikaci s obyvateli panelového domu, chtěl vysvětlit roli organizace a ujasnit oblasti, ve kterých by se na organizaci mohl obrátit. Sděluje, že se toho moc nedozvěděl, nikdy za ním nikdo z organizace nepřišel.

Informant 14 je s pracovníky organizace ve stálém kontaktu, který charakterizuje jako obousměrný. „Také se jim snažím vycházet vstříc, ...dostávají ode mne veškerou podporu, kterou potřebují.“

Informanti 1, 2, 6, 8, 9, 12, 13 se na organizaci neobrací. Řeší své problémy se svým partnerem/partnerkou (inf. 1, 12), rodinou (inf. 8), nebo sami (2, 9). Informanti 6, 12 neupřesnili s kým řeší své problémy.

7. 10 Závěry terénní sondy

1) Co víte o organizaci Český Západ, která sídlí v Dobré Vodě?

Informace o organizaci má 13 ze 14 informantů. Nejčastěji si informanti s činností organizace spojují projekty/aktivity pro děti, projekty dobrovolných brigád – „Společně v Dobré Vodě“, projekty a možnosti získání pracovního místa a činnost centra sociálních služeb. Spontánně pozitivně hodnotí činnost organizace 5 ze 14 informantů. Výrazně se v odpovědi od ostatních odlišoval informant 3, který vnímal přesah působení organizace ve smyslu sociálně pedagogických cílů prostřednictvím osvojování si sociokulturních dovedností a sociální výchovy. Negativní zkušenosti s organizací uváděli dva informanti. Jeden informant viděl nedostatek účinnosti spojený s činností organizace, ale řešení tohoto nedostatku je podle něj možné jen mimo organizaci, a to v politice státu. Jeden informant se zabýval cílem a smyslem organizace, jeho úvaha byla vedena směrem, zda je smyslem začleňování vyloučené skupiny nebo samotné bytí organizace.

2) Do jakých komunitních projektů a aktivit se zapojujete/ účastníte vy a členové vaší rodiny?

Nejvíce se informanti zapojují do pravidelných brigád v obci, týká se to 7 informantů ze 14. V minulých letech, které nekonkretizovali, se účastnili ještě 3 informanti. Důvodem, proč se v současné době neúčastní je pocit vlastní nedůležitosti při brigádách, pasivita některých brigádníků, zneužívání služeb a demotivace na základě pocitu zmaru vlastní práce. Dva informanti měli v rámci své vlastní aktivity, osobních vlastností a sociálních dovedností při organizaci práce a jednání s lidmi speciální pozici na brigádě, a to pozici „šéfa“ a „šéfa šéfů“. Tito dva informanti jsou ve smyslu sociálně pedagogických cílů vybaveni sociokulturními dovednostmi a dovedou se aktivně podílet na životě ve své komunitě. Výrazně se svou vysokou angažovaností na projektech a aktivitách odlišoval informant 14, který se účastní projektů, ale má i zájem o informace o aktivitách, které jsou cílené na komunitu.

3) Který projekt byl/je pro vás/ vaši rodinu nejdůležitější?

Čtyři informanti uvádí získání zaměstnání jako nejdůležitější výsledek projektů. Pro dva informanty byla nejvýznamnější oprava panelového domu, ve kterém žijí, na kterém se podíleli i sami nájemníci. Sociální práci s lidmi spatřují jako důležitou dva informanti. Jeden z nich dává důraz na vnímanou změnu sociálního fungování romské komunity, kdy dříve byla

v obci „kriminalita“, která podle informanta teď není. Druhý informant dává důraz na všechny projekty, protože aktivizují lidi. V oblasti sociálně pedagogických cílů lidé potřebují zaměstnání, adekvátní bydlení a sociální nebo sociálně pedagogickou práci pro změnu jejich fungování, které vede k většímu souladu způsobu života se způsobem života většinové společnosti a projekty, jež lidi aktivizují.

4) Co jste se z projektu dozvěděl/a – naučil/a – poznal/a?

Odpovědi od informantů lze rozdělit do tří oblastí: 1. Komunitní projekty vzdělávací, ze kterých účastníci získali znalosti, vědomosti a dovednosti. Osobní rozměr této oblasti dodal jeden informant, který hovořil o svých tehdejších obavách, o pochybování o svých schopnostech, o strachu z neznámého prostředí a z cizích lidí. 2. Vliv komunitních projektů na hodnoty, postoje a volní procesy informantů, které se promítly do představy informanta o životě jeho dětí, do možnosti uskutečnění jakéhokoliv plánu, do postoje vážit si práce druhého. U jiného informanta do ocenění předchází společné práce komunity, prosazení zájmů komunity přes činnost osadního výboru a hrdosti na vše, co komunita již dokázala. 3. Účast na projektu vedla k většímu porozumění lidem, vzhledu do jejich psychiky. Závěry z tohoto poznání jsou směřovány do oblasti činnosti politiků, kontroly projektů a odmítání Romů částí společnosti. Cílů sociální pedagogiky se podle autorky práce týkají všechny tři oblasti, které vidí ve vzájemných souvislostech. Za významný údaj považuje osobní sdělení informanta o svých obavách, pochybování a strachu, které mohou člověku žijícímu převážně v určité lokalitě mezi svou komunitou, bránit vystoupit jak z těchto vztahů, tak ze známého teritoria.

5) Ocitl/a jste se v nějaké životní situaci, ve které jste potřeboval/a podporu – radu - pomoc a řešil jste ji s pracovníky Českého západu?

Tři informanti kontaktovali organizaci v souvislosti se zaměstnáním – zájem získat práci, absolvování motivačního/ aktivizačního kurzu, umožnění použití telefonu/e-mailu. V minulosti dva informanti oslovili pracovníky organizace s potřebou pomoci při vyplnění formulářů. Jeden informant využil pomoci v oblasti vážné finanční problematiky. Dva informanti jsou s organizací v častém kontaktu. Jeden z nich je ve stálém kontaktu, který je však obousměrný, vychází pracovníkům organizace vstříc a sám jim pomáhá, pokud potřebují. Zkušenosti dvou informantů s hodnocením jejich žádosti o pomoc je možné označit jako negativní a neuspokojivou. Sedm informantů uvádí, že se na organizace neobrací.

Z pohledu sociálně pedagogických cílů vnímá autorka práce jako složitou životní situaci vážnou finanční problematiku jednoho z informantů, kterému za pomoci pracovníků organizace s jejím řešením byla ukázána cesta, jak lze zvládnout obtížnou situaci.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo představit komunitní práci a možnosti užití této metody v praxi České republiky. V kontextu pojmů komunita a menšina uvést komunitní projekt jako metodu sociální pedagogiky. Prostřednictvím cílů komunitních projektů vybraných organizací ukázat, jak lze s menšinami v rámci sociální nebo sociálně pedagogické práce naplňovat zvolené cíle. Cíle jsou v této práci směřované na pomoc menšinám ve snižování sociálního vyloučení nebo odstraňování rizika jeho vzniku. Cíle sedmi komunitních projektů byly porovnány s cíli sociální pedagogiky a kategoriemi sociálního vyloučení.

Empirická část práce byla zaměřena na zjišťování osobních vyjádření obyvatel Dobré Vody na stanovené výzkumné otázky. Tato část byla realizována formou terénní sondy. Zjištěné výsledky lze shrnout do těchto závěrů: Obyvatelé obce mají o organizaci dostatečné množství informací, nejčastěji si spojují organizaci s projekty pro děti. Nejvyšší míra zapojení je do projektu Společně v Dobré Vodě, který je realizován jako dobrovolné brigády v obci. Někteří členové romské komunity jsou v současné době aktivní a vybaveni sociálními dovednostmi, které používají při organizaci a vedení ostatních členů komunity v rámci projektu dobrovolných brigád. Nejdůležitějšími projekty jsou pro menšinu projekty, které umožňují získání pracovního místa. Z komunitních projektů získávají občané znalosti, vědomosti a dovednosti. Projekty ovlivňují hodnoty, postoje a volní procesy obyvatel komunity. Situace, ve kterých se nejčastěji obrací členové komunity na organizaci Český západ, se týkají zaměstnání. V oblasti sociálně pedagogických cílů vyplývá z rozhovorů, že lidé potřebují zaměstnání, adekvátní bydlení a sociální nebo sociálně pedagogickou práci pro změnu jejich fungování, které vede k většímu souladu způsobu života se způsobem života většinové společnosti.

Objevilo se i negativní hodnocení viděné ve zneužívání služeb organizace. Úvahy o nedostacích v účinnosti organizace, které podle vyjádření informanta nesouvisí s organizací, ale s politikou státu. Úvahy o smyslu a cíli organizace, zda je smyslem začleňování vyloučené menšiny, nebo samotné bytí organizace.

Ideálním případem naplňování sociálně pedagogických cílů a snižování rizika sociálního vyloučení zároveň by podle autorky práce bylo spojení metody komunitní práce, komunitního vzdělávání a komunitní školy. Spatřuje v něm synergický efekt za předpokladu zájmu lidí, jejich aktivity a zapojení do nabízených programů. Pro určité skupiny obyvatel,

kteří žijí v riziku ohrožení sociálním vyloučením, by se tento model mohl jevit jako možnost navázání nových sociálních kontaktů. Výhodou by mohl být lokalita školy a její vzdálenost od místa bydliště ve městech. Toto řešení si ale zároveň nelze idealizovat. Problém by byl u obcí, které mají spádovou školu v nejbližším okolí, problém veřejné dopravy – četnost dopravního spojení. Dalším problémem je, zda jsou školy architektonicky bezbariérové.

Autorka práce věří, že obsah práce a výstupy z terénní sondy mohou být užitečným studijním materiálem, jak pro pedagogické či pomáhající profese. Otázka sociálního vyloučení je i po deseti letech od vzniku Gabalovy první zprávy pro Českou republiku velkou výzvou a jen profesně a eticky smýšlející odborníci, mohou podpořit změnu společnosti tak, abychom se mohli nazvat českou komunitou, která vnímá společný problém v různorodých životních podmínkách a možnostech. A nejen, že tento problém pojmenujeme, ale všichni se budeme aktivně do řešení tohoto problému zapojovat, aktivně přikládat ruku k dílu a učit se od sebe navzájem. Nejen, že posílíme naše kompetence, ale v principu vlastně všichni budeme zmírňovat projevy negativních vlivů. Prvním krokem k tomu, je uvědomění si, co vše negativní vlivy v naší společnosti udržuje a s jakou skupinou se jednotlivec vlastně identifikuje, můžeme si tedy položit následující otázku: **„Ostatně, co by ze společnosti po vyloučení jejích různých okrajových částí zbylo?“** (Mášová, 2015, s. 251).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BITTNEROVÁ, Dana; MORAVCOVÁ, Mirjam a kol. *Kdo jsem a kam patřím? Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Pastelka, 2005. 460 s. ISBN 80 – 902785-8-2.

BITTNEROVÁ, Dana ed. *Etnické komunity – Romové*. Praha: FHS UK, 2013. 223 s. ISBN 978-80-87398-45-6.

GOJOVÁ, Alice. *Teorie a modely komunitní práce*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 116 s. ISBN 80-7368-154-4.

HANZLOVÁ, Patricie; ZATLOUKALOVÁ, Simona In *Dobrá praxe. České a zahraniční zkušenosti z práce v nízkoprahových terénních a kontaktních službách*. Česká asociace streetwork o. s. 2011, 117 s. ISBN 978-80-905069-0-9.

HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-45-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 3. vydání. Praha: Portál, 2012, 408 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HIRT, Tomáš; JAKOUBEK, Marek (eds.). *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 414 s. ISBN 80-86898-76-8.

JAKOUBEK, Marek; HIRT, Tomáš (eds.). *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 383 s. ISBN 80-86473-83-X.

KELLER, Jan. *Šok z ekologie aneb politické systémy v rozpacích*. Praha: Český spisovatel, 1996, 52 s. ISBN 80-202-0606-X.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Autorský kolektiv, *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: Socioklub, 1997. 271 s. ISBN 80-902260-1-9.

LORENZOVÁ, Jitka a Karolína, PÁVKOVÁ. Koncept komunitní školy v soudobém pedagogickém diskursu. In *Perspektivy sociální pedagogiky v 21. století*. Hradec Králové: Gaudemaus, 2013. s. 179-199, ISBN 978-80-7435-407-6.

MÁŠOVÁ, Hana In HOJDA, Z.; OTTLOVÁ, M. aj. eds. *Útisk – charita – vyloučení. Sociální 19. století*. Praha: Academia, 2015, s. 241 - 253. ISBN 978-80-200-2460-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008a. 384 s. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008b, 272s. ISBN 978-80-7367-368-0.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*, Brno: 2001, 165 s. ISBN 80-903070-0-0.

NAVRÁTIL, Pavel a kol. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003, 224 s. ISBN 80-7178-741-8.

NEUMANOVÁ, Klára. *Škola jako centrum komunity – realita a možnosti rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: FF UK, 2015. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky.

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2012. 191 s. ISBN 978-80-7178-999-4.

PŘÍHODOVÁ, Alice. Koncept komunity v komunitní sociální práci, časopis *Sociální práce*. 2004, č. 3, s. 43 – 56. ISSN 1213-624.

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 2. vydání. Praha: Portál, 2000, 143 s. ISBN 80-7178-410-9.

SEDLÁKOVÁ, Jaroslava. *Kvalita komunitního plánování sociálních služeb*. Vysoká škola ekonomická v Praze: Nakladatelství Oeconomica, 2008, 76 s. ISBN 978-80-245-1392-8.

SCHURINGA, Leida. *Komunitní práce a inkluze Romů*. Ostrava: Radovan Goj, 2007.

SIROVÁTKA, Tomáš (ed). *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií a Nakladatelství Georgetown, 2002. ISBN 80-210-2791-6 (Masarykova univerzita). ISBN 80-86251-13-6 (Nakladatelství Georgetown).

ŠIMÍKOVÁ, I.; VAŠEČKA, I. a kol. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2004, 212 s. ISBN 80-7364-009-0.

ŠUBRTOVÁ, Lenka. *Transformace tradiční základní školy na školu komunitního typu..* Praha: FF UK, 2006. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky.

VASKOVÁ, Vladana.; ŽEŽULA, Ondřej. *Komunitní plánování věc veřejná*. Praha: MPSV, 2002, 15 s. ISBN 80-86552-30-6

ZATLOUKAL, Leoš. *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 255 s. ISBN 978-80-244-2128-5

SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Gabalova analýza: Analýza spolupráce nestátních neziskových organizací a veřejné zprávy na tvorbě krajských rozvojových dokumentů případně dalších dokumentů relevantních pro EU [online]. 2006 [cit. 2016-07-08]. Dostupné z:

http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/gabalova_analyza.pdf

Český západ o.p.s. [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.cesky-zapad.cz>

Český Západ, Kurz komunitní práce, [online]. 2012 [cit. 2016-06-12]. Dostupné z:

<http://www.cesky-zapad.cz/cinnost/aktivity-pro-verejnost/kurz-komunitni-prace>

HAVRDOVÁ, Zuzana. Sešit sociální práce 2/2015. Role sociálního pracovníka v komunitě.

[online]. 2015 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/23239/2ssp.pdf>

Neposeda z. ú. [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.neposeda.org>

TOUŽIM, webové stránky města, informace o Dobré Vodě [online]. 2016 [cit. 2016-07-07].

Dostupné z: <http://www.touzim.cz/mesto/informace-o-meste/mistni-casti/dobra-voda/>

SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka č. 1 Charakteristika informantů z hlediska věkového složení

Tabulka č. 2, Cíl č. 1: Zjistit, jaké má informant/ka povědomí o organizaci Český západ

Tabulka č. 3 : Cíl č. 2: Zjistit, jaká je míra zapojení/účasti informanta/ky do komunitních projektů/aktivit

Tabulka č. 4 : Cíl č. 3: Zjistit, vysoce významné projekty pro informanta/tku nebo jeho rodinu

Tabulka č. 5: Cíl č. 4: Zjistit, co se prostřednictvím účasti v komunitních projektech informant/ka dozvěděl/a, naučil/a.

Tabulka č. 6: Cíl č. 5: Zjistit, v jakých situacích se informant/ka obrací na služby ČZ.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Doslovný přepis rozhovoru ze dne 4. 7. 2015

Příloha č. 2 Doslovný přepis rozhovoru ze dne 4. 7. 2015

Příloha č. 3 Doslovný přepis rozhovoru ze dne 16. 8. 2015

Příloha č. 4 Doslovný přepis rozhovoru ze dne 16. 8. 2015